

ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

**ΑΠΟΝΟΜΗ
ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ**
ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ, 9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2009

ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΑΠΟΝΟΜΗ
ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ, 9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2009

Στις 9 Φεβρουαρίου η «ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ» οργάνωσε στο αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών δημόσια συζήτηση με το επίκαιρο θέμα:

«Απονομή της Δικαιοσύνης από τη σκοπιά του Πολίτη».

Στη συζήτηση, που έγινε με τη μορφή ερωταποκρίσεων, έλαβαν μέρος έξι γνωστοί πνευματικοί άνθρωποι:

- ▶ οι πανεπιστημιακοί Νίκ. Αλιβιζάτος και Λίνος-Αλέξ. Σισιλιάνος,
- ▶ ο επίτιμος αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Ιωάννης Γαβρίλης,
- ▶ ο δικηγόρος και πρόεδρος του ΕΚΕΜΕ Νίκος Φραγκάκης και
- ▶ οι δημοσιογράφοι Γιάννης Μαρίνος και Ιωάννα Μάνδρου.

Συζητήθηκαν, μεταξύ άλλων, οι καθυστερήσεις εκδίκασης των ποινικών, αστικών και διοικητικών διαφορών, οι αναβολές, τα δικονομικά απαράδεκτα, η εμμονή σε τυπικότητες, το ωράριο εκδίκασης στις ποινικές υποθέσεις και απόδειξης στις πολιτικές διαφορές, η ισότητα στην ποινική μεταχείριση, τα δικονομικά προνόμια του δημοσίου, οι καθυστερήσεις του δημοσίου να εκτελέσει τις δικαστικές αποφάσεις όταν αυτές είναι εις βάρος του, οι καταδίκες της χώρας μας από το ευρωπαϊκό δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου, οι απόπειρες της πολιτικής εξουσίας να επηρεάσει τη δικαστική κρίση καθώς και οι επεμβάσεις της στην απονομή της Δικαιοσύνης.

Ακολούθησαν ερωτήσεις από το ακροατήριο.

Την όλη συζήτηση συντόνισε ο επίτιμος Πρόεδρος του Αρείου Πάγου Στέφανος Μαθθίας.

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ο Σ :

Παρά τον μόχθο που η πλειονότητα των δικαστών μας καταβάλλει, υπάρχει σήμερα στον τόπο μας, εκτός από τις ελλείψεις και τα ελαττώματα της νομοθεσίας μας, και πρόβλημα απονομής δικαιοσύνης. Δεν θα αναφερθούμε στη νομοθεσία. Θα μιλήσουμε μόνο για τον τρόπο που εφαρμόζεται το ισχύον δίκαιο από τα δικαστήρια.

Τα σχετικά προβλήματα αναφέρονται αφενός στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, στις επεμβάσεις και επιρροές από την πολιτική εξουσία στο έργο της Δικαιοσύνης, και αφετέρου στην απόδοση της Δικαιοσύνης, δηλαδή στην έγκυρη, έγκαιρη και ουσιαστική έκδοση των δικαστικών αποφάσεων. Αυτή έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στην κοινωνία, στην οικονομία, στη νομιμότητα, ακόμη και στη λειτουργία του πολιτεύματος.

Δίνω το λόγο πρώτα στην κυρία Μάνδρου, που, κατ' αλφαβητική σειρά επιθέτου, είναι πρώτη στο αριστερό πάνελ και την παρακαλώ να διατυπώσει το εναρκτήριο ερώτημα.

Κ α Μ Α Ν Δ Ρ Ο Υ :

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ για την πρόσκληση καταρχήν, αλλά και για την πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση που οργανώνετε σήμερα. Το θέμα πραγματικά νομίζω ότι καίει, όχι μόνο τους ειδικούς, τους δικαστές, τους νομικούς και τους ειδήμονες, αλλά και τους χιλιάδες Έλληνες πολίτες που καθημερινά καταφεύγουν στα δικαστήρια και ζητούν την παροχή δικαστικής προστασίας.

Καλύπτοντας αυτό το χώρο ως δημοσιογράφος πάρα πολλά χρόνια και επειδή πολλά έχουμε ακούσει για τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης και για τις ολέθριες συνέπειες αυτού του φαινομένου, θα ήθελα να ρωτήσω καταρχήν τον κ. Γαβρίλη, εισαγγελικό λειτουργό, που διακόνησε επί

σαράντα σχεδόν χρόνια την ελληνική δικαιοσύνη, το εξής: Κάθε Κυβέρνηση παίρνει νομοθετικά μέτρα επιτάχυνσης της δικαιοσύνης, στο τέλος όμως βρισκόμαστε στο ίδιο σημείο. Είναι σαν να κάνουμε βήμα σημειωτόν. Θα ήθελα να ρωτήσω λοιπόν, κύριε Γαβρίλη, εκτός από τα νομοθετικά μέτρα, τι άλλο κατά τη γνώμη σας θα μπορούσε να γίνει, εννοώ πρακτικό μέτρο, για να μπορέσει η ελληνική δικαιοσύνη, να επισπεύσει κατά τι τις διαδικασίες απονομής του δικαίου. Ένα μέτρο είναι η επέκταση του ωραρίου, όπως έχει προταθεί από συναδέλφους σας.

Κο ς Γ Α Β Ρ Ι Λ Η Σ :

Ευχαριστώ για την πρόσκληση να συμμετάσχω στη συζήτηση αυτή, η οποία με ενδιαφέρει και τη θεωρώ χρήσιμη. Είναι πράγματι καίρια η ερώτηση της κυρίας Μάνδρου. Εντοπίζεται όμως μόνο στο θέμα του ωραρίου αν κατάλαβα καλά, ή θα πρέπει να αναφερθώ γενικά στα αίτια της καθυστέρησης; Ξεκινάμε από τον όγκο των υποθέσεων, από τη λεγόμενη δικαστηριακή ύλη. Πού οφείλεται αυτή η αυξημένη δικαστηριακή ύλη, η οποία είναι υπερβολική σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Τα αίτια είναι κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και άλλα. Καταρχήν η αδυναμία και οι ελλείψεις της κρατικής οργάνωσης. Π.χ. η έλλειψη κτηματολογίου έχει δημιουργήσει σωρεία διενέξεων. Εάν υπήρχε κτηματολόγιο, δεν θα είχαμε τόσες υποθέσεις εμπράγματος δικαίου (ιδιοκτησιακές αμφισβητήσεις). Δεύτερον, η αδυναμία της Διοίκησης κατά την διαχείριση των προβλημάτων των πολιτών που προσφεύγουν σ' αυτήν. Λόγω της κακοδιοίκησης επιβαρύνονται τα διοικητικά δικαστήρια, αλλά και τα αστικά και τα πολιτικά, ιδίως τα ποινικά. Δεν μπορεί να λύσει ο πολίτης το πρόβλημά του, να βρει το δίκιο του στη Διοίκηση, και αναγκάζεται να καταφύγει στα δικαστήρια, λ.χ. να καταθέσει μήνυση για παράβαση καθήκοντος κατά του Προϊσταμένου του Πολεοδομικού Γραφείου... Νομίζαμε ότι αυτό θα διορθωνόταν κάπως με την εισαγωγή του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη. Πράγματι, το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη είναι πολύ σημαντικό. Πολύ φοβάμαι όμως ότι πολλά όργανα της Διοίκησης βλέπουν το Συνήγορο του Πολίτη σαν ενοχλητική παρέμβαση. Πολυνομία, ασάφεια νόμων, πολλαπλή αρμοδιότητα και συναφή, αυτά είναι τα γενικά αίτια τα οποία αυξάνουν τη δικαστηριακή ύλη.

Τώρα ποια είναι τα αίτια καθυστέρησης των διαδικασιών μέχρι την έκδοση μιας απόφασης; Καταρχήν είναι οι αργόσυρτες διαδικασίες κυρίως στην πο-

λιτική και στην ποινική δίκη. Επιπλέον, η αριθμητική ανεπάρκεια δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων στα διοικητικά δικαστήρια. Μην ξεχνάμε ότι το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών έχει εκκρεμείς περίπου ενενήντα–ενενήντα πέντε χιλιάδες υποθέσεις. Πρόκειται για τεράστιο αριθμό. Μόνιμα κενά στις οργανικές θέσεις, δικαστών, υπαλλήλων, ανεπαρκής οργάνωση κ.λπ. Έχουμε επίσης το περιορισμένο ωράριο λειτουργίας συνεδριάσεων.

Κα ΜΑΝΔΡΟΥ:

Ρωτώ για όλα τα δικαστήρια κύριε Πρόεδρε, διότι αρχίζουν στις 09.00 και σταματούν στις 15.00.

Κος ΓΑΒΡΙΛΗΣ:

Πράγματι, το ωράριο έχει περιοριστεί σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, του αόριστου ωραρίου, που ίσχυε παλιά, οπότε δεν υπήρχε ωράριο. Πολλές φορές είχα πάει έως τις 05.00 η ώρα το πρωί, τα παλιά χρόνια. Βέβαια αυτό οφειλόταν και στο γεγονός ότι δεν υπήρχαν στο Αρσάκειο και στη Σανταρόζα αίθουσες διαθέσιμες για να διακόψει ένα δικαστήριο την εκδίκαση των υποθέσεων για την επόμενη μέρα. Σήμερα όμως υπάρχουν αίθουσες στο Εφετείο Αθηνών. Οπωσδήποτε το περιορισμένο ωράριο, όταν λήγει δηλ. η συνεδρίαση στις 15.00 μ.μ., σημαίνει αναβολή εκδίκασης, επομένως σώρευση των καθυστερούμενων υποθέσεων, τουλάχιστον σε ένα ποσοστό 30%. Είναι πάρα πολύ σημαντικό το ποσοστό αυτό. Θα πρέπει επομένως να αντιμετωπιστεί αυτό το θέμα του ωραρίου. Και μπορεί να αντιμετωπιστεί, εάν παύσει να επικρατεί η συντεχνιακή λογική και αποφασίσουν όλοι οι παράγοντες οι οποίοι συμμετέχουν στην απονομή της δικαιοσύνης να καθορισθεί ένα λογικό ωράριο. Στη Γαλλία οι συνεδριάσεις των δικαστηρίων λήγουν στις 20.00 το βράδυ. Δυστυχώς έχουμε αρνητική υποδοχή των περισσότερων νομοθετικών μέτρων που αποβλέπουν στην επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης, με συντεχνιακή πάντα λογική.

Σε σχέση με τις καθυστερήσεις πρέπει να αναφερθούμε και στο ανθρωπινό δυναμικό: επιλογή δικαστών, εκπαίδευση δικαστικών λειτουργών, διαχείριση, εποπτεία προσωπικού, επιθεώρηση, ανεπαρκές management στα μεγάλα δικαστήρια της χώρας. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα δικαστήρια και τις δικαστικές υπηρεσίες της Αθήνας αρνητικά επιδρά και ο υδροκεφαλισμός του Πρωτοδικείου Αθηνών. Χρόνια τώρα συζητείται να ιδρυθεί και κάποιο

άλλο Πρωτοδικείο στην περιοχή των Αθηνών. Είχαν προταθεί τρία, τέσσερα. Εγώ πάντα επέμενα στο να ξεκινήσουμε με ένα ως πιλοτικό. Ένα Πρωτοδικείο Δυτικής Αττικής κατά προτίμηση, ως πιλοτικό. Προσφέρεται η περιοχή διότι έχει μια οικονομική και κοινωνική «αυτονομία» θα έλεγα. Σήμερα με τα μέσα συγκοινωνίας δεν υπάρχει πρόβλημα. Αντιρρήσεις για μεταφορά, μετακίνηση κ.λπ. στερούνται οποιασδήποτε βάσης. Ήδη εκατόν πενήντα με διακόσια δικηγορικά γραφεία λειτουργούν στο Περιστέρι, είτε αυτοτελώς, είτε ως παραρτήματα.

Αρνητικά επίσης επιδρά η ποινικοποίηση αστικών υποθέσεων, που αναστέλλει την πρόοδο της διαδικασίας των πολιτικών δικών.

Θα αναφερθώ ειδικότερα στην ποινικοποίηση των διοικητικών παραβάσεων σε βαθμό πλημμελήματος. Είναι γεγονός ότι η αποποινικοποίησή τους θα επιφέρει μια αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων. Δεν πρόκειται όμως για πανάκεια, διότι όταν επιβάλλεται, αντί ποινής, διοικητικό πρόστιμο, υπάρχει δικαίωμα προσφυγής στα διοικητικά δικαστήρια. Επομένως κατά ένα ποσοστό θα μειώνεται η δικαστηριακή ύλη των ποινικών, αλλά κατά ένα 60% με 70% αυτό θα μεταφέρεται στα διοικητικά δικαστήρια. Τέλος, σήμερα είναι υπερβολικά βραδύς ο ρυθμός της προδικασίας. Αυτά θα ήθελα προς το παρόν να πω. Στο τέλος της συζήτησης έχω και διάφορες προτάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Ευχαριστώ πολύ τον κ. Γαβρίλη. Νομίζω ότι υπάρχουν και άλλα αίτια. Καταρχήν δεν έχουμε κάποιο αξιόπιστο σύστημα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών, ώστε να αποτρέπεται η προσφυγή στα δικαστήρια. Η δικομα-νία των Ελλήνων δυσχεραίνει τη συμβιβαστική επίλυση των διαφορών, αλλά υπάρχει και μία παράδοση προσφυγής στα δικαστήρια, η οποία αποτρέπει τη συμβιβαστική, την εξώδικη τέλος πάντων επίλυση ορισμένων διαφορών.

Επίσης υπάρχει το πρόβλημα των αναβολών και των κάθε λογής προσχημάτων με τα οποία τα δικαστήρια αποφεύγουν να ασχοληθούν με την ουσία των υποθέσεων. Πρόκειται για κακή νοοτροπία ορισμένων συναδέλφων, της μειονότητας, οι οποίοι δεν θέλουν ειλικρινά να ασχοληθούν με τις ενώπιόν τους υποθέσεις και προσπαθούν είτε με αναβολές, είτε με απαράδεκτα, είτε με επανάληψη συζητήσεως, είτε με άλλα τεχνάσματα, να μεταθέσουν την ευθύνη και την απασχόληση, το μόχθο που τους αναλογεί, σε άλλους. Μ' αυτόν τον τρόπο προκαλείται μία χρόνια ανακύκλωση των ιδίων υποθέσεων, η οποία,

αυτή η ανακύκλωση, συντελεί στον φόρτο των δικαστηρίων. Εδώ και δέκα, δώδεκα χρόνια έκανα, κατ' εντολήν του τότε Προϊσταμένου της Επιθεώρησης, μία έρευνα στο Εφετείο Αθηνών, και διαπίστωσα ότι πέντε χιλιάδες υποθέσεις είχαν φτάσει στα ακροατήρια από έξι φορές, κατά μέσον όρο, η κάθε μία, δηλ. το Εφετείο και οι λοιποί παράγοντες (δικηγόροι, διάδικοι, μάρτυρες κ.λπ.) είχαν απασχοληθεί, αντί πέντε, τριάντα χιλιάδες φορές! Πότε αναβολές, πότε απαράδεκτα, πότε ο δικηγόρος είναι ασθενής, πότε έχει άλλη σπουδαιότερη υπόθεση αλλού, πότε ο κατηγορούμενος νοσηλεύεται, πότε το ένα, πότε το άλλο, αναβολές επί αναβολών, με αποτέλεσμα τη διαιώνιση των δικών. Υπάρχει επίσης καθυστέρηση στις διασκέψεις, που πρέπει να αποδοθεί σε κάποια αταξία και αρρυθμία. Επιπλέον παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση στη σύνταξη των αποφάσεων, στην καθαρογραφή τους και στην υπογραφή τους. Αυτά ενθαρρύνονται από τη συγκάλυψη που παρέχεται – θα το πω κι αυτό κι ας με κατηγορήσουν οι συνάδελφοι – από τους συνδικαλιστές, οι οποίοι προσπαθούν να δικαιολογήσουν όλες τις μεθοδεύσεις ορισμένων δικαστών. Δυστυχώς έχει ατονήσει, έπειτα από αλλεπάλληλες νομοθετικές επεμβάσεις, η Επιθεώρηση των δικαστών, έχει αποδυναμωθεί ο Επιθεωρητής δικαστής με διατάξεις που τον περιόρισαν, που τον στέρησαν από τις εξουσίες του και προκάλεσαν χαλάρωση της Επιθεώρησης. Όλα αυτά τα γεγονότα, και τα εξ αντικειμένου και τα εξ υποκειμένου κακώς κείμενα, συντελούν στην καθυστέρηση της απονομής της δικαιοσύνης.

Μήπως υπάρχει μία συμπληρωματική παρατήρηση από τους κυρίους επί της ίδιας ερωτήσεως;

Κα ΜΑΝΔΡΟΥ:

Μπορώ ίσως κύριε Πρόεδρε, επειδή απηύθυνα την ερώτησή μου προσωπικά στον κ. Γαβρίλη, να ενισχύσω το ερώτημά μου και να απευθυνθώ και στους κυρίους που είναι πανεπιστημιακοί. Θα ήθελα κύριε Αλιβιζάτο, αν έχετε την καλοσύνη, να μας απαντήσετε, επειδή έχετε ασχοληθεί ιδιαίτερα, σχετικά με τις καταδίκες της χώρας μας από το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λόγω καθυστερήσεων.

Κος ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ:

Η δική μου ματιά είναι περισσότερο απ' την πλευρά της διοικητικής δικαιοσύνης. Έχουμε απόψε μαζί μας τον Επίτιμο Πρόεδρο του Συμβουλίου της

Επικρατείας, έχουμε επίσης τον σημερινό Πρόεδρο του 5^{ου} Τμήματος, τον Αντιπρόεδρο κ. Μενουδάκο και ίσως θα μπορούσαν και εκείνοι να μετάσχουν στη συζήτηση, να δώσουν εγκυρότερες απαντήσεις.

Επιτρέψτε μου να επιμείνω σε τρία μόνο σημεία, γιατί το πλαίσιο το έθεσε πολύ γλαφυρά νομίζω ο κ. Γαβρίλης. Νομίζω ότι το έλλειμμα του κράτους είναι το υπ' αριθμόν ένα ζήτημα. Δηλαδή όσο χειρότερο είναι το κράτος, τόσο πιο πολλή δουλειά θα έχει η διοικητική δικαιοσύνη. Όσο μεγαλύτερη διαφθορά υπάρχει στο κράτος, τόσο πιο πολλή δουλειά θα έχει η διοικητική δικαιοσύνη. Όσο χαμηλότερη προπάντων είναι η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχει το κράτος στον πολίτη, τόσο περισσότερη δουλειά θα έχει η διοικητική δικαιοσύνη. Ειδικά για το Συμβούλιο της Επικρατείας, που προσελκύει ό,τι καλύτερο υπάρχει, και το οποίο ελέγχει τη διοίκηση, ποιος αυξάνει τον αριθμό των διοικητικών διαφορών; Θα μπορούσε το κράτος, η διοίκηση, να εκδίδει ορθότερες και πληρέστερες διοικητικές πράξεις, έτσι ώστε να μη χρειάζεται να προσφεύγουν τόσο συχνά οι πολίτες στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Σήμερα το Συμβούλιο Επικρατείας κάνει τη δουλειά που δεν κάνει το κράτος, η διοίκηση. Έχουμε καθυστερήσεις στη διοικητική δικαιοσύνη, έχουμε τόσες χιλιάδες υποθέσεις, επειδή η ποιότητα των ανθρώπων που στελεχώνουν τη διοίκηση, λ.χ. την Αρχαιολογική Υπηρεσία, δεν είναι ικανοποιητική. Θα έπρεπε να βελτιωθεί το επίπεδο των διοικητικών υπηρεσιών, οπότε οι προσφυγές στα διοικητικά δικαστήρια θα ήταν πολύ λιγότερες. Απαιτείται μία στρατηγική βελτίωσης της δημόσιας διοίκησης.

Ο δεύτερος λόγος είναι η ερμηνεία που έχει δοθεί στο άρθρο 20 παράγραφος 1 του Συντάγματος, για το δικαίωμα παροχής εννόμου προστασίας, ότι δηλαδή κάθε υπόθεση, αρκεί να υπάρξει ένα δικόγραφο, πρέπει να εκδικαστεί και να εκδοθεί μία δικαστική απόφαση. Ψηφίστηκαν κάποιοι νόμοι που λένε ότι ορισμένα ελαττωματικά δικόγραφα μπορούν να μπουν στο αρχείο ως απαράδεκτα, αλλά δεν τολμούν οι δικαστές να το κάνουν. Μολονότι η δυνατότητα υπάρχει, να μπει η υπόθεση στο αρχείο, χωρίς να εισαχθεί προς εκδίκαση στο ακροατήριο, αυτό δεν γίνεται. Θα μπορούσε ο Πρόεδρος να αναθέσει την υπόθεση σε εισηγητή, να συνέλθει το δικαστήριο σε Συμβούλιο και να θέσει την υπόθεση που ασκήθηκε λ.χ. εκπρόθεσμα, στο αρχείο, χωρίς εκδίκαση. Πάρα πολλά δικόγραφα, που θα μπορούσαν να τεθούν στο αρχείο ως απαράδεκτα, εισάγονται σήμερα στο ακροατήριο και έτσι προκαλείται πρόσθετη απασχόληση δικαστών, δικηγόρων, διαδίκων, χωρίς λόγο. Εξάλλου, πολλές διοικητικές

διαφορές τις προκαλεί το ίδιο το δημόσιο, επαναλαμβάνοντας προσφυγές στα διοικητικά δικαστήρια για ζητήματα που έχουν νομολογιακώς λυθεί. Η πρακτική αυτή οφείλεται συχνά σε ευθυνοφοβία. Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, αλλά και δικηγόροι, ασκούν ενίοτε αναίρεση, χωρίς καμία ελπίδα επιτυχίας, για να μην διεγείρουν υπόνοιες ότι εξαγοράστηκαν ή να μην κατηγορηθούν ότι δεν εξάντλησαν όλα τα ένδικα μέσα για την υποστήριξη του δημοσίου ή του ιδιώτη πελάτη. Πρέπει να καθίσουμε κάτω με τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, μερικοί άνθρωποι που βλέπουμε στρατηγικά αυτά τα πράγματα, και να αποδείξουμε, να προσπαθήσουμε να αποδείξουμε, ότι δεν επέρχεται περιορισμός της δικηγορικής ύλης, αλλά αύξηση, με το να δώσεις τη δυνατότητα στον Άρειο Πάγο, στο Συμβούλιο Επικρατείας κ.λπ. να θέτει στο αρχείο υποθέσεις απαράδεκτες ή έκδηλα αβάσιμες, χωρίς δημόσια εκδίκηση. Είναι αδιανόητο τα Ανώτατα Δικαστήρια της χώρας να εκδίδουν πέντε χιλιάδες αποφάσεις το χρόνο και να θεωρούνται και λίγες. Τα Ανώτατα Δικαστήρια των σοβαρών χωρών εκδίδουν εκατό, εκατόν πενήντα αποφάσεις το χρόνο. Γίνεται ένα φιλτράρισμα και όσες δεν θεωρούνται σοβαρές δεν εισάγονται προς εκδίκηση. Αν γινόταν αυτό στην Ελλάδα, θα υπήρχε μεγάλη αντίδραση, προπάντων οι Δικηγορικοί Σύλλογοι θα κατηγορούσαν τον πολιτικό εκείνο ο οποίος θα καθιέρωνε μια τέτοια δυνατότητα, έναν τέτοιο νόμο θα τον βάφτιζαν «δικηγοροκτόνο». Θα μπορούσαμε όμως να καθίσουμε μαζί να βρούμε ασφαλιστικές δικλείδες, να δούμε ποια βήματα μπορούν να γίνουν για να προχωρήσουμε.

Το τρίτο και τελευταίο, για τις καθυστερήσεις. Το Συμβούλιο της Επικρατείας εμφανίζει σημαντικές καθυστερήσεις και εξαιτίας της υψηλότερης ποιοτικά δικαισύνης που απονέμει. Ωστόσο, οι καθυστερήσεις αποθαρρύνουν. Αν ένας επιχειρηματίας έχει εις βάρος του μία δυσμενή διοικητική πράξη σχετικά λ.χ. με κάποια επένδυση που σχεδιάζει, ίσως προτιμήσει, αντί να χάσει μία τριετία ή μία πενταετία, εωσότου πετύχει τη δικαστική ακύρωση της πράξης, πλάγιες μεθόδους ή τη διαφθορά, για να επιτύχει την πράξη που θέλει, χωρίς να πολεμήσει δικαστικά. Ή ίσως κάνει την επένδυση σε άλλη χώρα ή οτιδήποτε άλλο. Εκεί οδηγούν οι καθυστερήσεις. Επιβάλλεται επίσης να περιοριστεί ο αριθμός των δικαστών που μετέχουν στις Ολομέλειες. Είναι αδιανόητο να υπάρχουν Ολομέλειες των είκοσι πέντε ή των τριάντα δικαστών. Δε μπορείς να έχεις διάσκεψη με είκοσι πέντε, τριάντα δικαστές. Ένας να θέλει να πει μια σκέψη, γίνονται τόσοι κύκλοι, που η διάσκεψη αργεί πάρα πολύ. Φτάνουμε στο σημείο της αρνησιδικίας.

Τρία λοιπόν σημεία κυρία Μάνδρου ανέφερα. Τα ελλείμματα του κράτους, την πρακτική της εκδίκασης όλων των υποθέσεων, χωρίς να τίθενται στο αρχείο οι अपαράδεκτες ή έκδηλα αβάσιμες, και το πολυάριθμο των δικαστικών συνθέσεων, ειδικά των Ολομελειών των Ανώτατων Δικαστηρίων της χώρας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Παρακαλώ τον κο Σισιλιάνο.

Κος ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΣ:

Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε και για την πρόσκληση. Όλοι ξέρουμε ότι τα 2/3 των καταδικαστικών αποφάσεων κατά Ελλάδα από το δικαστήριο του Στρασβούργου αφορούν καθυστερήσεις στις διάφορες μορφές δικών, είτε πρόκειται περί αστικής δίκης, ποινικής, διοικητικής κ.λπ. Για να περιοριστούν οι καταδίκες της χώρας μας για καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης θα έπρεπε αρχικά να γίνει μια χαρτογράφηση των υποθέσεων για τις οποίες η χώρα μας έχει καταδικαστεί. Πρόκειται για έναν όγκο της τάξεως των τετρακοσίων και πλέον υποθέσεων. Από τις λεπτομέρειες καθεμιάς από τις υποθέσεις αυτές, απ' τα πραγματικά περιστατικά, αναδεικνύεται ένα συγκεκριμένο πρόβλημα. Και βεβαίως όλες αυτές οι υποθέσεις είναι η κορυφή του παγόβουνου. Αν καθίσουμε και τις βάλουμε κάτω—προσπάθησα να το κάνω για τις ανάγκες αυτής της συζήτησης – βγαίνουν πολλά επιμέρους συμπεράσματα. Όσα ειπώθηκαν και κάποια άλλα, π.χ. ελλείψεις στη μηχανοργάνωση. Είναι πάμπολλες οι υποθέσεις εκείνες όπου η χώρα μας καταδικάζεται για καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης εξαιτίας βραδείας καθαρογραφής της απόφασεως. Στον 21^ο αιώνα συζητάμε για καθαρογραφή της απόφασεως! Πολλοί εκ των δικαστικών μας δεν μπορούν να γράψουν οι ίδιοι στο computer, με όλα όσα αυτό συνεπάγεται. Ήθελα να ρωτήσω αν στην Εθνική Σχολή Δικαστών που παράγει νέους δικαστές, έχει προβλεφθεί μεταξύ των προσόντων που απαιτούνται για να μπει κανείς στη Σχολή, η γνώση ηλεκτρονικών υπολογιστών . Δεν θα έπρεπε αυτό να είναι απαραίτητο προσόν;

Δεύτερο, το μεγάλο θέμα της μη συμμόρφωσης ή της άρνησης ή εν πάση περιπτώσει της καθυστέρησης συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων, των δικών μας δικαστηρίων, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλά όχι μόνον. Πρόκειται για ζήτημα το οποίο έρχεται και επανέρχεται. Θα ήθελα

την αντίδραση κυρίως του κυρίου Αλιβιζάτου, του κ. Φραγκάκη αλλά και των λοιπών εισηγητών ως προς το ζήτημα αυτό. Συναφές το ζήτημα της μη συμμόρφωσης ή της καθυστερημένης συμμόρφωσης της χώρας μας προς τις αποφάσεις του ιδίου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Είναι νομίζω ζητήματα κομβικά σε σχέση με τη δικαιοσύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Θέλετε να απαντήσετε τώρα κύριε Φραγκάκη;

Κος ΦΡΑΓΚΑΚΗΣ :

Ναι κύριε Πρόεδρε. Πρώτα-πρώτα, επειδή μπήκε το ζήτημα της καθυστέρησης, το οποίο είναι χαρακτηριστικό, και η κυρία Μάνδρου το έθεσε για να ξεκινήσει τη συζήτηση, και είναι κάτι το οποίο το αισθανόμαστε λίγο πολύ όλοι, θα μου επιτρέψετε να αρχίσω κάνοντας αναφορά σε ένα σημερινό γεγονός. Μου τηλεφώνησε μία κυρία, πελάτισά μου από τη Θεσσαλονίκη, της οποίας η υπόθεση συζητήθηκε στο Συμβούλιο Επικρατείας τον Ιανουάριο του 2008. Μετά από δύο, τρεις αναβολές—πρόκειται για μια αναιρετική δίκη – η υπόθεση εκκρεμεί στους τρεις βαθμούς της διοικητικής δικαιοσύνης εδώ και μία δεκαετία και πλέον. Η νεαρή λοιπόν αυτή κυρία, η οποία ασχολείται με τον αθλητισμό, δεν έχει καμία σχέση με τη δικαιοσύνη, δεν έχει καμία σχέση με τα δημόσια πράγματα, με πήρε και μου λέει «ακόμη δε βγήκε η απόφαση; Πείτε μου σας παρακαλώ, να κατέβω και να φροντίσω εγώ. Ποιον να πάω να πληρώσω στο Συμβούλιο Επικρατείας για να βγει η απόφαση νωρίτερα; » Το περιστατικό δείχνει πώς το ευρύτερο κοινό, που βρίσκεται μπροστά σ' αυτήν την καταθλιπτική κατάσταση, την αντιμετωπίζει, τι σκέπτεται... Οι καθυστερήσεις είναι όντως καταθλιπτικές. Όπως το είπε και ο κ. Αλιβιζάτος. Το Συμβούλιο Επικρατείας, το οποίο βεβαίως και απονέμει εξαιρετικής ποιότητας δικαιοσύνη, έχει έναν ρυθμό, ο οποίος, εάν τον συγκρίνουμε με τον Άρειο Πάγο, είναι εξαιρετικά βραδύς. Σε υπόθεση ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το ζήτημα που ετέθη ήταν καθυστέρηση του Συμβουλίου της Επικρατείας επί δώδεκα έτη, με είκοσι τρεις αναβολές! Είναι στα θετικά της πολιτικής δικαιοσύνης ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στον Άρειο Πάγο. Αναβολές στον Άρειο Πάγο εξαιτίας του εισηγητή, είναι μία πάρα πολύ σπάνια περίπτωση. Είναι μετρημένες στα δάχτυλα των χεριών. Ίσως να έχει συμβεί μία, δύο φορές. Ή ίσως να συμβαίνει όταν, σε ελάχιστες

περιπτώσεις και πάλι, ο εισηγητής δεν καταθέτει την έκθεση εισηγήσεως προ οκταήμερου και συνεπώς γι' αυτόν τον λόγο μπορεί ο διάδικος να ζητήσει μια αναβολή. Στο Συμβούλιο Επικρατείας εδώ και πάρα πολλά χρόνια ο εισηγητής έχει απαλλαγεί από την υποχρέωση να καταθέτει εισήγηση, οφείλει απλώς προ τριών ημερών να έχει γνωστοποιήσει αν πρόκειται να συζητήσει ή να μη συζητήσει την υπόθεση. Και πριν από την εποχή Γεραρή έφτανε η μέρα της συζήτησης και έπρεπε να κυνηγάμε το πρωί στους διαδρόμους τον εισηγητή, για να μάθουμε πρώτον αν θα τη δικάσει και δεύτερον ποια ήταν η θέση την οποία επρόκειτο να υποστηρίξει από της έδρας μετά από λίγη ώρα. Δεν είναι δυνατόν μία υπόθεση, για να περάσει από τον πρώτο βαθμό της διοικητικής δικαιοσύνης, να απαιτούνται χρόνια. Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων είναι χιλιάδες και πρέπει να περάσουν τρία, τέσσερα χρόνια για τον απλό προσδιορισμό μιας υπόθεσης στο Διοικητικό Πρωτοδικείο. Κραυγαλέα περίπτωση αρνησιδικίας. Δεν θα επανέλθω σ' αυτά που είπαν οι προλαλήσαντες, αλλά η κατάσταση είναι ανυπόφορη. Όσον αφορά την καθυστέρηση, σε αναλογία πληθυσμού, είμαστε πρωταθλητές. Η Ιταλία, η οποία ήταν κάποτε χειρότερη, έχει καταφέρει και έχει διορθώσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό την κατάσταση. Δεν είναι πια τόσο μεγάλες οι καθυστερήσεις όσο εξακολουθούν να είναι σε μας. Μόνο χώρες από την ανατολική Ευρώπη, σαν την Πολωνία για παράδειγμα, έχουν ακόμη μεγαλύτερες καθυστερήσεις από μας.

Αυτό είναι κάτι στο οποίο πρέπει να δοθεί μία λύση διότι πέρα από το ότι αποτελεί τον κύριο όγκο των εις βάρος της Ελλάδας καταδικών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αποτελεί και τον κύριο αρνητικό παράγοντα για την συνολική εικόνα της δικαιοσύνης στα μάτια του ελληνικού λαού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Να δώσω τώρα τον λόγο στον κ. Μαρίνο και να παρακαλέσω να διατυπώσει ένα ερώτημα επί του θέματος.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Κύριε Πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε, για να διατυπώσω το ερώτημα, να προσεγγίσω το θέμα ως απλός πολίτης. Είμαι μεν πτυχιούχος της Νομικής, αλλά οι ενασχολήσεις μου είναι μακράν της Νομικής, χωρίς να παύει να με

ενδιαφέρει η νομιμότητα και η δημοκρατία. Διότι χωρίς νομιμότητα δεν υπάρχει δημοκρατία. Και δυστυχώς η κυρίαρχη εντύπωση που έχω εγώ σαν απλός πολίτης είναι ότι έχει γενικευθεί η παρανομία σε κάθε επίπεδο. Στην καθημερινή μας ζωή. Περνάμε με κόκκινο αντί για πράσινο, κλέβουμε στα ρέστα, στο κατάστημα, παντού, όπου μπορεί να γίνει κάτι. Ακόμη και στο ποδόσφαιρο οι διαιτητές παρανομούν, χαρίζονται, χρηματίζονται... Για τον απλούστατο λόγο, ότι υπάρχει ατιμωρησία. Η γενική διαπίστωση είναι ότι υπάρχει ατιμωρησία. Από της κορυφής, που είναι και συνταγματικά κατοχυρωμένα, μέχρι τον τελευταίο πολίτη. Καταρχήν η νομοθεσία είτε είναι πολύπλοκη είτε είναι λεπτομερειακή είτε προβλέπει το μεν αλλά βάζει τις εξαιρέσεις και εξουδετερώνει τον κανόνα είτε συντελεί στην ατιμωρησία εκ μέρους των δικαστικών αρχών... Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω μία διαπίστωση, που με έχει συγκλονίσει και είναι νομίζω εγκυρότατη, διότι προέρχεται από τον κ. Γεώργιο Βελή, Αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου επί τιμή. Λέει: «Οι γενναίοι και αξιοπρεπείς, όσο και αν είναι πολλοί και ευδιάκριτοι στον χώρο της δικαιοσύνης, φοβούμαι ότι αποτελούν την εξαίρεση». Ο κ. Βελής ισχυρίζεται ότι η πλειοψηφία των δικαστών δεν είναι γενναίοι και αξιοπρεπείς. Ό,τι μπορεί να σημαίνει το «γενναίοι».

Να σας πω δύο παραδείγματα. Ο κ. Σταθόπουλος, Καθηγητής του Πανεπιστημίου και διατελέσας και Υπουργός Δικαιοσύνης, ένας άνθρωπος πολύ συγκροτημένος και πολύ ενεργός στα θέματα αυτά, έχει σε συνέντευξή του καταγγείλει ότι εκδίδονται αποφάσεις από ορκωτά δικαστήρια ή και από κοινά (αμιγή) δικαστήρια, κάτω από την απειλή συμμοριών, αναρχικών, τρομοκρατών. Εκδίδουν αθωωτικές αποφάσεις διότι απειλείται η ζωή τους, των δικαζόντων ή των μελών της οικογενείας τους κ.λπ. Αυτή είναι καταγγελία επώνυμη, δημοσιευμένη στην εφημερίδα «Απογευματινή». Όταν τη διάβασα έφριξα και διερωτήθηκα μήπως δεν κατάλαβε καλά ο δημοσιογράφος που πήρε τη συνέντευξη και παρερμήνευσε τον κ. Σταθόπουλο. Τον πήρα στον τηλέφωνο και του ζήτησα να μου επιβεβαιώσει την καταγγελία. Και μου είπε «ναι, είναι έτσι όπως τα έγραψε». «Και δεν υπήρξε», λέω, «κανένας Εισαγγελέας να σας εγκαλέσει και να σας πει 'αυτή η καταγγελία είναι ανατριχιαστική. Θα πρέπει να την τεκμηριώσετε'». Απάντηση: «ματαίως περίμενα κ. Μαρίνο». Κατόπιν αυτού του ζήτησα την άδεια να το γράψω σε άρθρο μου. Διότι σκέφθηκα μήπως η «Απογευματινή» έχει μικρή κυκλοφορία. Εγώ γράφω στο «Βήμα», που τυχαίνει να έχει τη μεγαλύτερη κυκλοφορία την Κυριακή απ' όλες

τις εφημερίδες, και ίσως γίνει αντιληπτή η καταγγελία. Το δημοσίευσα στο «Βήμα» και προκαλούσα – επειδή έχω λίγο προκλητικό τρόπο γραψίματος – και τη δικαστική εξουσία, την Εισαγγελία, αλλά και Καθηγητές να πάρουν θέση επί του θέματος. Ματαίως κ. Πρόεδρε. Το επανέφερα σε άλλη ευκαιρία, ματαίως και πάλι ανέμενα. Και αυτό μου προκαλεί ανατριχίλα, εμένα προσωπικά. Αλλά φαντάζομαι και σε άλλους.

Άκουσα τα περί αναβολών. Εγώ θεωρώ ότι είναι μεθόδευση ατιμωρησίας. Πρώτον δια του συστήματος αναβολής επί αναβολής, μέχρι παραγραφής. Το έχω ζήσει κατ' επανάληψη. Γνωρίζω περίπτωση εφοριακού ο οποίος συνελήφθη δωροδοκούμενος σκανδαλωδώς, παρεπέμφθη και στο πειθαρχικό και στην ποινική δικαιοσύνη. Το πειθαρχικό ανέστειλε αναμένοντας τη δικαστική απόφαση, ενώ εξάλλου η δίκη ανεβάλλετο μία, ανεβάλλετο δύο, ώσπου πέρασαν τα πέντε χρόνια, επήλθε η παραγραφή και ο δωροδοκούμενος ασυστόλως εφοριακός επανήλθε. Ζήτησε να επαναπροσληφθεί, διότι είχε τεθεί εκτός υπηρεσίας, ζήτησε αναδρομικά πέντε ετών που δεν πληρωνόταν και τρίτον ζήτησε και τις αντίστοιχες προαγωγές. Ο αρμόδιος Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου αρνήθηκε και είπε «ας με παραπέμψουν στο ποινικό δικαστήριο για παράβαση υπηρεσιακού καθήκοντος». Αυτό ζήτησαν πράγματι οι συνδικαλιστές του Υπουργείου. Αποτέλεσμα, απεπέμφθη ο Γενικός Γραμματέας. Αυτά συνέβησαν πραγματικά

Ως συμπλήρωση σ' αυτά που ειπώθηκαν ήδη για τον αριθμό των υποθέσεων, για τις αναβολές κ.λπ., στην Ελλάδα υπάρχουν τριάντα πέντε χιλιάδες δικηγόροι, ενώ έχουμε δέκα εκατομμύρια πληθυσμό. Στην Ιαπωνία, με εκατόν πενήντα εκατομμύρια πληθυσμό, οι δικηγόροι είναι είκοσι επτά χιλιάδες. Πώς θα βρουν δουλειά όλοι αυτοί οι δικηγόροι κύριε Πρόεδρε;

Θα σας πω ένα άλλο περιστατικό. Έντεκα φορές ανεβλήθη η εκδίκαση ποινικής υπόθεσης στην οποία ήμουν μάρτυς κατηγορίας. Προσέφυγα στον κ. Σκούμπη, που ήταν Πρόεδρος του Αρείου Πάγου. Δεν τον γνώριζα. Τον πήρα στον τηλέφωνο. Του λέω «Τι θα κάνω κύριε Πρόεδρε να γίνω μάρτυς κατηγορίας αντί οσιομάρτυς; Έχω μαρτυρήσει. Έρχομαι...» Τις σοβαρές υποθέσεις τις αφήνουν στο τέλος. Περιμένουμε λοιπόν από το πρωί στις 09.00. Οι υποθέσεις εκφωνούνται και, όταν συμπληρωθεί το ωράριο, οι περισσότερες και σοβαρότερες αναβάλλονται αορίστως... Έχω υποστεί και μία ποινή, διότι περιμένοντας επί ώρες χρειάστηκε να πάω στην τουαλέτα. Εκείνη τη στιγμή φώναξαν το όνομά μου και θεωρήθηκα απών και διατάχθηκε η βίαιη προσα-

γωγή μου στην επόμενη δικάσιμο. Όταν επέστρεψα διαμαρτυρήθηκα, μου είπαν «θα σας απαλλάξουμε στην επόμενη δικάσιμο». Μα δεν είναι τρόπος απονομής της δικαιοσύνης αυτός. Η Εισαγγελία είχε παράτυπα καλέσει ή δεν είχε καλέσει διαφόρους μάρτυρες. Δικαζόταν ιδιαίτερος Υπουργού. Εγώ ήμουν μάρτυς κατηγορίας. Και ήθελαν να τον απαλλάξουν πάση θυσία. Κάθε φορά έβρισκαν μία αφορμή να αναβληθεί η δίκη. Στη δέκατη φορά εξερράγη. Τότε είχα πάρει τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και μου είπε: «Προσέξτε, πείτε ό,τι θέλετε. Εσείς έχετε την ευχέρεια να το πείτε και να το γράψετε. Εγώ δυστυχώς δεν μπορώ. Γράψτε λοιπόν ότι είναι ανίκανοι, είναι ανεπαρκείς, οτιδήποτε. Δύο πράγματα μη γράψετε. Πρώτον ότι έχουν πάρει οδηγίες από την πολιτική εξουσία να κάνουν αυτό ή να μη κάνουν εκείνο και δεύτερον να μην υπαινιχθείτε ότι δωροδοκήθηκαν. Εκεί θα είναι αμείλικτοι. Στα άλλα δεν τους πειράζει». Η υπόθεση δικάστηκε την ενδεκάτη φορά... Είχα κληθεί στην Ιαπωνία απ' την Κυβέρνηση της Ιαπωνίας, επίσημο ταξίδι. Και όταν ορίστηκε η δικάσιμος που ήταν εκείνη την εποχή, ζήτησα «Σας παρακαλώ, αναβάλετέ την», διότι ήμουν ο πρώτος ουσιώδης μάρτυς. Τότε η δίκη έγινε και ...απαλλάχτηκε ο κατηγορούμενος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Δυστυχώς αυτά συμβαίνουν και η ευθύνη των δικαστών είναι υπαρκτή.

Κος ΜΑΡΙΝΟΣ :

Είμαστε η πιο διεφθαρμένη χώρα στην Ευρώπη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Πάντως δεν είναι όλα τα φταιξίματα των δικαστών. Έχουν μεγάλο μέρος ευθύνης. Παράλληλα όμως υπάρχει το πλέγμα της διαφθοράς, της υπανάπτυξης, της κακομοιρίας, της αποφυγής, της φοβίας, ο συνδυασμός όλων αυτών, που δυστυχώς εν μέρει έχουν επεκταθεί και στη δικαιοσύνη. Όταν εγώ έγινα δικαστής το '61, υπήρχε φτώχεια και μιζέρια στο δικαστικό σώμα. Αλλά δεν υπήρχαν τέτοια φαινόμενα. Καθόμασταν και δικάζαμε χωρίς ωράριο, μέχρι τις 05.00 το επόμενο πρωί. Υπήρχαν βέβαια και τότε δυσλειτουργίες, λόχου χάρη υπήρχε απεραντολογία, ευθυνοφοβία κ.λπ. Αλλά δεν υπήρχαν τόσο σοβαρές κατηγορίες.

Κο ς Γ Α Β Ρ Ι Λ Η Σ :

Ήθελα να απαντήσω στον κ. Μαρίνο σε ορισμένα πράγματα τα οποία είπε με τη γνωστή του γλαφυρή γλώσσα. Αυτά τα οποία λέτε για την έλλειψη γενναιότητας και αξιοπρέπειας κ.λπ., δεν θα τα αποδεχτώ ως γενικό κανόνα. Μπορεί να αυξήθηκαν τα περιστατικά τα οποία αποδεικνύουν μια συμπεριφορά σαν αυτή που περιγράψατε. Παραμένουν όμως μειοψηφία, μικρή μειοψηφία.

Στο θέμα των αναβολών. Εγώ έκανα γενικό περίγραμμα, δεν είπα συγκεκριμένα περιστατικά. Η ποινική διαδικασία έχει βελτιωθεί ουσιαστικά τα τελευταία χρόνια μετά το 2003. Ψηφίστηκε ένας νόμος, ο 3160 του 2003, με τον οποίο τροποποιήθηκε ριζικά ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Μεταξύ άλλων περιορίστηκαν οι αναβολές.. Ο νόμος αυτός απαγορεύει την αναβολή λόγω συμπλήρωσης του ωραρίου και παρέχει τη δυνατότητα στο δικαστήριο, όταν φθάνει η ώρα διακοπής λόγω ωραρίου στις 15.00, τις υποθέσεις που δεν έχουν εκδικαστεί να τις συνεχίσει, διακόπτοντας για την επόμενη μέρα, σε άλλη αίθουσα. Στο Εφετείο Αθηνών είναι δυνατόν να γίνει αυτό διότι υπάρχουν πολλές αίθουσες. Στο Πρωτοδικείο δυστυχώς, στην Ευελπίδων, δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα και τα δικαστήρια δεν εφαρμόζουν τη διακοπή για την επομένη. Δυστυχώς, όταν άρχισε η εφαρμογή αυτού του νόμου, δύο Δικηγορικοί Σύλλογοι της επαρχίας έκαναν αποχή, διότι κάποιο συγκεκριμένο δικαστήριο, της περιοχής, δεν έδινε αναβολές. Ακολούθησαν διάφορες κινήσεις, παρεμβάσεις κ.λπ.. Ήμουν Γενικός Γραμματέας τότε του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ο Σύλλογος των Αθηνών αποδοκίμασε αυτές τις ενέργειες, προς τιμήν του. Ωστόσο ο ένας απ' αυτούς τους Συλλόγους επέμεινε στην αποχή περίπου τρεις τέσσερις εβδομάδες. Οι δικηγόροι δεν πήγαιναν στα δικαστήρια. ... Έχει βελτιωθεί η κατάσταση με το νόμο αυτό. Δυστυχώς αργότερα έγινε μια μικρή υποχώρηση και δόθηκε η δυνατότητα αναβολών. Δεν ξέρω πώς έγινε αυτό και ποιοι παρενέβησαν. Συντεχνιακή λογική!

Όσον αφορά την εξωδικαστική επίλυση των αστικών υποθέσεων,, δυστυχώς ο σχετικός νόμος δεν έτυχε καλής υποδοχής από το δικηγορικό σώμα, με αποτέλεσμα να ισχύει μεν ο νόμος αυτός, αλλά να μην εφαρμόζεται. Αυτό ήθελα να πω μόνο. Θα μπορούσε όμως να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί αυτός ο θεσμός. Γιατί, όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος, είναι πάρα πολύ σημαντικό πράγμα να επιλύονται συμβιβαστικώς – εξωδίκως οι ιδιωτικές διαφορές. Και πρέπει να καταλάβουν οι δικαστές ότι αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση,

οι περισσότερες σοβαρές ιδιωτικές διαφορές θα επιλύονται με διαιτησία. Η διαιτητική ρήτρα θα διευκολύνει τη διαιτητική επίλυση. Διότι όπως ελέχθη και προηγουμένως, ο κάθε επενδυτής δε θα κάθεται να περιμένει, ο ξένος λ.χ. επενδυτής, να βγει απόφαση ασφαλιστικών μέτρων σε οχτώ μήνες! Θα φύγει και δεν θα ξαναέρθει στην Ελλάδα. Η εξώδικη επίλυση των αστικών και εμπορικών διαφορών θα πρέπει να ενθαρρυνθεί με διάφορα κίνητρα, ίσως και με φορολογικά μέτρα.

Εγώ έχω κ. Πρόεδρε στο τέλος της συνεδρίασής μας συγκεκριμένες προτάσεις για όλα τα δικαστήρια. Όταν έχουμε χρόνο στο τέλος, θα πω μερικά πράγματα.

Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ο Σ :

Προσωπικά φοβάμαι ότι οι αναβολές και η διαίωνιση των δικών θα οδηγήσει σε κάτι πολύ χειρότερο από την καταφυγή στη διαιτησία. Θα οδηγήσει στις «εισπρακτικές εταιρίες». Δηλαδή θα αναθέτουν οι ενδιαφερόμενοι την είσπραξη των απαιτήσεών τους σε «μαγκουροφόρους». Αυτό το έχω γράψει εδώ και δώδεκα χρόνια και μου είπαν τότε «υπερβάλλεις». Ήδη αυτό γίνεται και οδηγεί σε μαφία και σε γκαγκστερισμό. Γι' αυτό πρέπει να συνειδητοποιηθεί ότι το πρόβλημα της βραδύτητας της απονομής της δικαιοσύνης είναι θέμα όχι απλώς εξυπηρέτησης των συναλλαγών κ.λπ., αλλά νομιμότητας με τη στενότερη και την πιο τραγική έννοια του όρου. Παρακαλώ τον κ. Αλιβιζάτο.

Κ ο ς Α Λ Ι Β Ι Ζ Α Τ Ο Σ :

Θα αναφερθώ σε μια κακή απόφαση που θα οδηγήσει σε καταδίκη της χώρας μας από το δικαστήριο του Στρασβούργου. Έχω μπροστά μου κ. Πρόεδρε και αγαπητοί φίλοι μια απόφαση πολύ πρόσφατη του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αλεξανδρουπόλεως, του 2008. Αφορά αίτηση ορισμένων μειονοτικών για την ίδρυση ενός Σωματείου με τίτλο «Σύλλογος Νεολαίας Μειονότητας Νομού Έβρου». Προσέξτε, δε λέει «τουρκική νεολαία», λέει «Μειονότητα Νομού Έβρου». Οι ίδιοι, οι ενδιαφερόμενοι, είχαν υποβάλει σχετική αίτηση πριν από περίπου δεκαετία και είχε απορριφθεί διότι θεωρήθηκε ότι επιδίωκε παράνομο σκοπό. Μειονότητα στον Έβρο, κατά τη λογική αυτή, δεν υπάρχει και δεν θα πρέπει να αναγνωριστεί. Το Εφετείο επικύρωσε την απόφαση του Πρωτοδικείου, ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου. Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν στο Στρασβούργο, όπου κατά πάγια νομολο-

γία δεν μπορείς να απαγορεύσεις τη σύσταση ενός σωματείου αν δεν έχεις συγκεκριμένες ενδείξεις ότι η δράση του είναι τέτοια που προσβάλλει τους νόμους, τη δημόσια τάξη κ.ο.κ. Είχαμε λοιπόν μία κραυγαλέα καταδίκη της Ελλάδας. Επαναλαμβάνω, διαφέρει από την άλλη γνωστότερη υπόθεση της Τουρκικής Ένωσης Ξάνθης, διότι εδώ δεν υπάρχει το «τουρκικό» στον τίτλο. Λέει «Σύλλογος Νεολαίας Μειονότητας Νομού Έβρου». Μετά την καταδίκη στο Στρασβούργο επανέρχονται στο Πρωτοδικείο Αλεξανδρουπόλεως οι ίδιοι, για να ιδρυθεί το σωματείο τους. Εφαρμόζοντας κάποιες αποφάσεις του Αρείου Πάγου—τις έχω εδώ αν ενδιαφέρουν οι αριθμοί— το δικαστήριο είπε ότι το δεδικασμένο της απόφασης του εθνικού δικαστηρίου δεν ανατρέπεται από την απόφαση του Στρασβούργου. Πράγματι την απόφαση του Αρείου Πάγου, το Στρασβούργο δεν είχε τη δυνατότητα να την εξαφανίσει και, σε αντίθεση με τις ποινικές υποθέσεις, όπου ο ελληνικός νόμος προβλέπει τη δυνατότητα επανάληψης της διαδικασίας, εφόσον έχει η χώρα καταδικαστεί στο Στρασβούργο, στις αστικές υποθέσεις δεν προβλέπεται ένδικο μέσο επανάληψης της διαδικασίας, λ.χ. αναψηλάφηση. Το Μονομελές, επικαλούμενο αποφάσεις του Αρείου Πάγου, λέει «δεν εγκρίνω τη σύσταση του Σωματείου τάδε, διότι τίποτα δε με υποχρεώνει να το κάνω». Πρόκειται για μία επίσης εξόφθαλμη παραβίαση αν θέλετε των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας. Συνεπεία μιας καταδίκης στο Στρασβούργο δεν εξαφανίζονται οι αποφάσεις οι οποίες συνιστούν την παράβαση, αλλά το θέμα είναι η συμμόρφωση. Και θα έλεγα ότι αυτό αφορά μία πολύ μικρή πτυχή, γιατί ελάχιστες είναι οι καταδίκες σε σχέση με τον όγκο των υποθέσεων για τις οποίες συζητούμε σήμερα. Δείχνει όμως μια απροθυμία των δικαστηρίων μας να συμμορφωθούν και προς τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας.

Όσον αφορά την παρατήρηση του κ. Φραγκάκη, ότι ο Άρειος Πάγος εκδίδει αποφάσεις εγκαίρως, χωρίς μεγάλες καθυστερήσεις, ήθελα απλώς να σας υπενθυμίσω ότι υπάρχει ένα δικαστήριο το οποίο έχει κατηγορηθεί τα τελευταία χρόνια για «φορμαλισμό» και η Ελλάδα έχει καταδικασθεί επανειλημμένως για φορμαλισμό εξαιτίας του δικαστηρίου αυτού, του Αρείου Πάγου. Το Συμβούλιο της Επικρατείας αργεί, αλλά ο Άρειος Πάγος δικάζει ενίοτε τυπολατρικά. Πάλι προχθές παραπονούμενος ήρθε με μία Αρεοπαγητική απόφαση, η αιτιολογία της οποίας είναι η εντός εισαγωγικών παράθεση της αιτιολογίας του Εφετείου επί δέκα σελίδες. Ο ίδιος ο Άρειος Πάγος δεν είπε τίποτα. Αυτό δεν είναι απονομή δικαιοσύνης. Δηλαδή μερικές φορές ο

Άρειος Πάγος, ακριβώς διότι έχει την αγωνία να μην καθυστερεί, το κάνει σε βάρος της ποιότητας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Η απόφαση αυτή του Μονομελούς δικαστηρίου είναι προφανώς εσφαλμένη, για δύο τουλάχιστον λόγους. Πρώτον, διότι κάνει λόγο περί δεδικασμένου, ενώ δεδικασμένο δεν υπάρχει, εφόσον η προηγούμενη απόφαση είχε ως αντικείμενο την αναγνώριση άλλου σωματίου. Και δεύτερον, διότι ναι μεν δεν ανατρέπεται η απόφαση του εθνικού δικαστηρίου, δημιουργείται όμως υποχρέωση συμμόρφωσης, η οποία επικρατεί του σεβασμού προς τη νομολογιακή γραμμή. Και επομένως θα έπρεπε ίσως να έχει δοθεί άλλη λύση. Με αυτή την απόφαση τώρα θα αρχίσει άλλος κύκλος καταδικών. Η ευθυνοφοβία, η απροθυμία, η ημιμάθεια και γενικά η αποφυγή, είναι ένας από τους συντελεστές της βραδύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης και της πολυπλοκότητας της δικαιοδοτικής πράξης στη χώρα μας. Αντί να προσπαθούμε με λίγες και σαφείς σκέψεις να λύσουμε ουσιαστικά το πρόβλημα, αρχίζουμε τότε δικονομικές σοφίες, πότε μεθοδεύσεις και τεχνάσματα.

Λυπούμαι που γίνομαι πάλι δυσάρεστος. Παρακαλώ τον κ. Φραγκάκη να λάβει τον λόγο.

Κος ΦΡΑΓΚΑΚΗΣ:

Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Είναι γεγονός ότι κινδυνεύουμε όλοι μας να γίνουμε δυσάρεστοι. Αλλά αυτές οι συζητήσεις δυστυχώς είναι δύσκολο να είναι ευχάριστες. Βεβαίως ο κ. Αλιβιζάτος έχει δίκαιο. Το είχα αφήσει για αργότερα, να τονίσω κι εγώ ότι άλλο το ζήτημα της σχετικά γρήγορης έκδοσης των αποφάσεων από τον Άρειο Πάγο και άλλο το ζήτημα της ποιότητας, τουλάχιστον με τα κριτήρια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Είναι γεγονός ότι από το έτος 2000 μέχρι και σήμερα το δικαστήριο του Στρασβούργου συνεχώς επαναλαμβάνει μονότονα ότι ο Άρειος Πάγος καταφεύγει συχνά σε λύσεις τυπολατρίας. Φορμαλισμός, τυπολατρία, υπερβολική τυπολατρία ή αδικαιολόγητη τυπολατρία, συνέχεια αυτό είναι το σκεπτικό. Και μάλιστα σε μία απόφαση πριν από ένα χρόνο περίπου το Δικαστήριο του Στρασβούργου είπε ότι η απόρριψη ως απαράδεκτης της συγκεκριμένης αίτησης αναίρεσης δεν υπήρξε μια μεμονωμένη περίπτωση, αλλά εντάσσεται σε μια γενικότερη πρακτική του Αρείου Πάγου.

Αυτή δυστυχώς είναι η κατάσταση. Βεβαίως δεν σημαίνει ότι το Συμβούλιο Επικρατείας δεν έχει και εκείνο υποστεί, σε λίγες ομολογουμένως περιπτώσεις, αυστηρή την κριτική του δικαστηρίου του Στρασβούργου. Έχω μπροστά μου μία απόφαση στην οποία λέει το Στρασβούργο: «Εν προκειμένω το δικαστήριο επισημαίνει ότι η γενική προσέγγιση του Συμβουλίου της Επικρατείας επί του ζητήματος ισχύος των προσβαλλομένων πράξεων, ήταν ιδιαιτέρως τυπολατρική και αντιφατική». Και παρακάτω, «Λαμβάνοντας υπόψη όσα έχουν προηγηθεί, το δικαστήριο θεωρεί ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την κάλυψη ενός νομικού τεχνάσματος, επικύρωσε την απαγόρευση της συνέχισης της λειτουργίας του εργοστασίου, χωρίς να αποφανθεί επί της νομιμότητας των εν λόγω διοικητικών πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο παρέκαμψε την υποχρέωσή του να απαντήσει επί του ερωτήματος που του είχε υποβληθεί, κάτι το οποίο συνιστά τον ίδιο τον πυρήνα της δικαιοδοτικής λειτουργίας».

Και για να πω και μία λέξη για τα ποινικά, υπάρχει η προσθήκη στο άρθρο 525 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που προβλέπει την επανάληψη διαδικασίας εάν έχει προηγηθεί καταδικαστική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, που έχει διαπιστώσει ουσιαστική παράβαση. Εντούτοις αυτή η επανάληψη της διαδικασίας, τουλάχιστον σε μία περίπτωση την οποία γνωρίζω και δεν ξέρω αν είναι ακόμη η μοναδική,—όταν συνέβη πριν από δύο χρόνια ήταν η πρώτη πάντως – η υπόθεση εξελίχθηκε και πάλι υπό συνθήκες που προτιμώ να αποφύγω να τις χαρακτηρίσω.

Η επανάληψη της διαδικασίας λοιπόν ξεκινά με μια αίτηση προς τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είχε κρίνει ότι δεν υπήρχαν ορισμένες επιταγές που είχαν πλαστογραφηθεί, και το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου, σε μία πρώτη φάση, παράγγειλε να ψάξει ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου να βρει τις επιταγές, διότι, αν δεν τις βρει, δεν υπάρχει λόγος επανάληψης της διαδικασίας, γιατί δε μπορεί να βελτιωθεί η θέση του κατηγορουμένου. Σημειωτέον ότι ο άνθρωπος είχε εκτίσει το σύνολο της ποινής του. Με τα πολλά επείσθη το Συμβούλιο του Αρείου Πάγου σε μία δεύτερη συζήτηση, κεκλεισμένων των θυρών κιόλας, να διατάξει την επανάληψη της διαδικασίας. Η διαδικασία επαναλήφθηκε. Δεν θα μπω στις λεπτομέρειες. Αρκεί να σας πω ότι η απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου όχι απλώς επανέλαβε την ίδια ποινή, αλλά σε μία απόφαση ενενήντα σελίδων, οι ογδόντα δύο αποτελούσαν φωτοτυπία της απόφασης της πριν από το Στρασβούργο.

Φυσικά η υπόθεση εκκρεμεί και πάλι ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Έχω μπροστά μου σωρεία διατάξεων του Ποινικού Κώδικα οι οποίες παραβιάζονται καθημερινά, κύριε Πρόεδρε, χωρίς να συγκινείται κανείς. Ούτε η Εισαγγελία ούτε κανείς άλλος. Τα ζούμε κάθε μέρα. Διαβάζω άρθρα από τον Ποινικό Κώδικα: «Όποιος συμμετέχει σε δημόσια συνάθροιση πλήθους που με ενωμένες δυνάμεις διαπράττει βιαιοπραγίες εναντίον προσώπων ή πραγμάτων ή εισβάλλει παράνομα σε ξένα σπίτια, κατοικίες ή άλλα ακίνητα, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών». Έχετε ακούσει ποτέ να διωχτεί κανείς; Και οι πράξεις αυτές δίνονται αυτεπαγγέλτως. Δεν χρειάζεται δηλ. να υποβληθεί έγκληση. Άρθρο 189 του Ποινικού Νόμου. Άλλο άρθρο, το 293. «Όποιος με πρόθεση παρεμποδίζει τη λειτουργία καταστήματος ή εγκατάστασης που εξυπηρετεί την προμήθεια νερού, φωτισμού, θερμότητας ή κινητήριας δύναμης στο κοινό, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών». Ακούσατε ποτέ να τιμωρηθεί κανείς; Ή να ζητηθεί η τιμωρία έστω; Άρθρο 334. «Όποιος εισέρχεται παράνομα σε κατάστημα ή χώρο δημόσιας ή δημοτικής υπηρεσίας ή επιχείρησης κοινής ωφελείας», ας πούμε ΟΤΕ ή ΔΕΗ, όπου πρόσφατες οι εισβολές, «ή παραμένει στους χώρους αυτούς παρά τη θέληση της υπηρεσίας που τους χρησιμοποιεί και προκαλεί έτσι διακοπή ή διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών». Ούτε αυτό εφαρμόζεται κύριε Πρόεδρε. «Όποιος εμποδίζει αυθαίρετα τις συνεδριάσεις αρχών και συμβουλίων κάποιου καθιδρύματος ή τις διαταράσσει...».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Το καταλάβαμε το ζήτημα.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Δεν το ξέρει ο κόσμος κύριε Πρόεδρε ότι αυτά είναι παράνομα. Και γιατί κανείς δεν επεμβαίνει... Και σας διαβάζω ένα άρθρο το οποίο θα πρέπει να το ξέρουμε όλοι. Το 239 του Ποινικού Κώδικα. «Υπάλληλος εις τα καθήκοντα του οποίου ανάγεται η δίωξις ή ανάκρισις αξιοποιώνων πράξεων, εάν εν γνώσει παρέλειψε την δίωξη υπαιτίου, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών»

(Κατάχρηση εξουσίας). Είναι κακούργημα κύριε Πρόεδρε η μη παρέμβαση του Εισαγγελέα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Αυτά κατά τη γνώμη μου δεν είναι εν στενή έννοια προβλήματα «απονομής της δικαιοσύνης». Είναι προβλήματα δίωξης, δηλαδή κάτι ειδικότερο. Είναι βάσιμα αυτά που λέει ο κ. Μαρίνος, ότι θα έπρεπε να διώκονται. Αλλά όπως όλοι ξέρουμε, η κατάσταση έχει εκτραχυνθεί τόσο πολύ, η ανομία έχει γενικευθεί εκ λόγων ψηφοθηρίας και λαϊκισμού τόσο πολύ, ώστε πρακτικώς είναι αδύνατο να γίνουν διώξεις, συλλήψεις χιλιάδων ανθρώπων, οι οποίοι ασχημονούν καθημερινώς στην Αθήνα. Αυτό πλέον έχει πάψει να είναι νομικό πρόβλημα, πρόβλημα δικαιοσύνης. Έχει γίνει πολιτικό πρόβλημα. Και υπό την έννοια αυτή, έννοια που ασφαλώς γνωρίζει και ο κ. Μαρίνος, δεν είναι μέσα στη συζήτηση την αποψινή νομίζω.

Κος ΜΑΡΙΝΟΣ:

Μα θεωρείται κεκτημένο δικαίωμα η παρανομία κύριε Πρόεδρε; Δημοκρατική κατάκτηση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Δυστυχώς εκεί έχουμε φτάσει. Παρακαλώ τον κ. Σισιλιάνο να διατυπώσει το επόμενο ερώτημα.

Κος ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΣ:

Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Ένα άλλο ζήτημα το οποίο βλέπουμε, και συνάπτεται απολύτως με το θέμα των καθυστερήσεων που κυρίως σας απασχολεί απ' ό,τι καταλαβαίνω, είναι το θέμα του ειδικού ενδίκου βοηθήματος, που πρέπει να διαθέτει όποιος είναι θύμα μιας τέτοιας παραβίασης, δηλ. καθυστέρησης απονομής δικαιοσύνης πέρα από τον εύλογο χρόνο. Τουλάχιστον τριάντα είναι οι καταδικαστικές αποφάσεις, αν μέτρησα καλά, ίσως και παραπάνω, του Στρασβούργου, σε βάρος της χώρας μας επειδή δεν προβλέπει τέτοιο ειδικό ένδικο βοήθημα. Οι καταδίκες αυτές στηρίζονται στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό προς το 6 παρ.1, που προβλέπει το δικαίωμα σε παροχή δικαστικής προστασίας εντός εύλογης προθεσμίας.

Η Ελληνική Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου είχε επι-

ληφθεί του συγκεκριμένου ζητήματος. Είχα το προνόμιο ή την ατυχία να είμαι εισηγητής. Έγινε συγκριτική έρευνα σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, δηλαδή στα σαράντα επτά κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, για να δούμε ποιες είναι οι λύσεις τις οποίες προτείνουν και ακολουθούν τα άλλα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Χαρακτηριστικά σας λέω, στη Γερμανία για παράδειγμα, ως ένδικο βοήθημα έχει θεσπιστεί ότι, αν καθυστερήσει υπέρμετρα μία ποινική δίκη και καταλήξει σε καταδίκη του κατηγορουμένου, αφαιρείται κατά την επιμέτρηση της ποινής ένα μέρος της ποινής που του επιβάλλεται. Αντί να του βάλουν πέντε χρόνια, θα του βάλουν τέσσερα και μισό, σαν να του λένε: σε ταλαιπωρήσαμε πολύ, εν είδει αποκαταστάσεως, αποζημιώσεως, ικανοποίησεως, λοιπόν, σου μειώνουμε την ποινή. Εν πάση περιπτώσει υπάρχουν πάρα πολλές εναλλακτικές λύσεις και για την ποινική δίκη και για την αστική δίκη και για τη διοικητική δίκη. Έμαθα ότι έγινε μία νομοπαρασκευαστική επιτροπή στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Απ' ό,τι αντιλαμβάνομαι δεν κατέληξε πουθενά. Και το ερώτημά μου είναι τι κάνουμε σε σχέση προς αυτό το πρόβλημα; Συνεχίζουμε χωρίς να συμμορφωθούμε, παρά τις τριάντα καταδικαστικές αποφάσεις; Τι θα κάνουμε; Δε θα πρέπει επιτέλους να παρέμβουμε με τη μία ή την άλλη μορφή, ούτως ώστε ο πολίτης να μην αναγκάζεται να πηγαίνει στο Στρασβούργο για να παραπονεθεί για ένα ζήτημα το οποίο αφορά λίγο-πολύ τα καθ' ημάς;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Τον κ. Φραγκάκη παρακαλώ.

Κος ΦΡΑΓΚΑΚΗΣ:

Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Είναι γεγονός ότι το Δικαστήριο του Στρασβούργου συνδυάζει το άρθρο 6 παράγραφος 1, όσον αφορά τη υπέρβαση του εύλογου χρόνου, με το άρθρο 13, που ορίζει ότι πρέπει να παρέχεται ένδικο βοήθημα. Αν δεν υιοθετηθεί και στη συνέχεια δεν εφαρμοστεί μία διάταξη που να θεσπίζει τέτοιο βοήθημα, οι καταδίκες της χώρας μας θα συνεχιστούν. Επιτρέψτε μου να θυμίσω την περίπτωση που είπα λίγο νωρίτερα, όταν μετά την επανάληψη της ποινικής διαδικασίας, μολονότι το εθνικό δικαστήριο δεν είχε καν κατά την επανάληψη της διαδικασίας όλα τα αποδεικτικά μέσα που το δικαστήριο του Στρασβούργου είχε κρίνει απαραίτητα, δεν μείωσε την ποινή αυτού του ανθρώπου ούτε κατά μία ημέρα. Ο Άρειος Πάγος θεωρεί

ότι δεν επιτρέπεται επανάληψη διαδικασίας μολονότι υπάρχει απόφαση του Στρασβούργου που διαπιστώνει υπερβολική διάρκεια της δίκης. Διότι δεν θέλει να αντιληφθεί αυτό που ο ευρωπαίος νομοθέτης ορίζει με το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, ότι δηλαδή η μεγάλη διάρκεια της δίκης, εάν δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί διαφορετικά, τουλάχιστον πρέπει να αντισταθμίζεται με μείωση της ποινής. Όταν τον κατηγορούμενο τον έχεις ταλαιπωρήσει επί χρόνια, δεν επιτρέπεται να μην του παρέχεις κάποιο αντισταθμισμα... Εκεί λοιπόν είναι το πρόβλημα. Και εκεί βεβαίως αγγίζουμε ένα άλλο πρόβλημα. Κατά πόσο η αποζημίωση, η «δίκαιη ικανοποίηση», όπως τη λέει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση, αυτών οι οποίοι δικαιώνονται από το δικαστήριο του Στρασβούργου, επιτρέπεται να περιορίζεται στα σχεδόν συμβολικά ποσά τα οποία επιδικάζει το Στρασβούργο. Διότι ακριβώς είναι ένα διεθνές Δικαστήριο και δεν είναι δουλειά του να αποζημιώνει. Αυτή είναι δουλειά των εθνικών δικαστηρίων και δεν το κάνουν. Διάβαζα μάλιστα στις εφημερίδες προχθές ότι κάποιος έχει εγείρει αγωγή για αποζημίωση, διότι κακώς φυλακίστηκε, ζητεί δε υπέρογκα ποσά, διότι αυτά που προβλέπει ο νόμος είναι νομίζω 28 ευρώ την ημέρα. Κάτι τέτοιο. Επιστρέφουμε στον αρχικό και βασικό προβληματισμό: πώς βρίσκει κανείς το δίκιο του, ακόμη και όταν κατ' ευτυχή σύμπτωση, μετά από χρόνια δικαιώνεται. Είτε από ένα εθνικό, είτε από ένα ευρωπαϊκό δικαστήριο;

Κ ο ς Α Λ Ι Β Ι Ζ Α Τ Ο ς :

Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η συζήτηση, δεν υπάρχει αμφιβολία, αλλά νομίζω ότι χάνουμε μία μοναδική ευκαιρία και επαναλαμβάνουμε ένα προπατορικό αμάρτημα, εγκλωβίζοντάς την στα νομικά. Ειδικά στο αποψινό ακροατήριο. Δεν είναι τεχνικά νομικά τα ζητήματα. Ακολουθώ τον προβληματισμό του κυρίου Προέδρου στον κ. Μαρίνο. Τα προβλήματα είναι προπάντων πολιτικά. Και προπάντων θεσμικά. Με κάποια μέτρα θα βελτιωθεί η κατάσταση, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, αλλά δε θα λυθεί το πρόβλημα. Θα έχουμε μόνο επιμέρους βελτιώσεις. Έχω ενώπιόν μου τον τόμο που, με τον κ. Μπακούρη, είχατε εκδώσει, το «Κράτος και διαφθορά», μετά τη συνάντηση της «Διεθνούς Διαφάνειας», και βλέπω μεταξύ άλλων την παρέμβαση του σημερινού Πρωθυπουργού, του κ. Καραμανλή. Επαναλαμβάνει τη φράση «το κράτος, το έχω πει πολλές φορές, είναι ο μεγάλος ασθενής στον τόπο μας». Η γιατρεία, η οποία προτείνεται σε αυτό το βιβλίο, είναι προπάντων νομική. Πάσχουμε από έναν αφόρητο νομικισμό. Το λέω ως νομικός αυτό.

Το δημόσιο management, δηλαδή οι στρατηγικές επιλογές του τι κράτος θέλουμε, εντοπίζεται στο πώς θα έχουμε μεγαλύτερη διαφάνεια. Σ' αυτό και στις συγκεκριμένες προτάσεις. Όχι στο ποιες δράσεις θέλουμε το κράτος να ακολουθεί. Εκεί φοβάμαι ότι είμαστε πάρα πολύ πίσω. Οι Νομικές Σχολές εξακολουθούν να προσελκύουν τους καλύτερους. Η μεγάλη ωστόσο διαφορά με άλλες χώρες είναι ότι οι Σχολές management δεν τραβούν—έχουν αρχίσει και ανεβαίνουν βέβαια εσχάτως στην Ελλάδα – τους καλούς. Το management θεωρείται ευτελές.

Το παράπονό μου, και από την αποψινή συζήτηση αν θέλετε, είναι ότι εντοπίζουμε το ζήτημα της απονομής της δικαιοσύνης μόνο στα μικρά φάρμακα και δεν έχουμε τη μεγάλη ματιά. Η μεγάλη ματιά, δηλαδή η παθολογία την οποία ζούμε σήμερα, κατά την προσωπική μου γνώμη, εντοπίζεται στο ότι δεν έχουμε σοβαρό κράτος, δεν έχουμε καταφέρει διακόσια χρόνια να το φτιάξουμε, ενώ έχουμε κάνει άλλα πράγματα σοβαρότερα στη νεότερη ιστορία μας. Η νοοτροπία ότι την τελευταία στιγμή θα προλάβουμε μας οδηγεί σε αναβολές. Είχαμε μερικές απίθανες επιτυχίες στη νεότερη ιστορία μας, τις οποίες δεν πρέπει να υποβαθμίζουμε, αλλά με ηρωισμούς και αυτοθυσίες της τελευταίας στιγμής. Μακροπρόθεσμα, κατά τη γνώμη μου, δεν ζούμε.

Αισθάνομαι ότι η συμβολή μας ως νομικών είναι να βοηθήσουμε ανθρώπους που έχουν στρατηγική γύρω απ' αυτά τα θέματα, να βοηθήσουμε να την πραγματώσουν. Εμείς δεν είμαστε το κέντρο του κόσμου. Είμαστε βοηθοί εκείνων οι οποίοι έχουν τέτοιες συλλήψεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Να κάνω μία παρεμβολή; Ο κ. Αλιβιζάτος θίγει το ζήτημα της ευθύνης της πολιτικής εξουσίας και ειδικότερα της νομοθεσίας για την κακή δικαιοσύνη. Το έθιξε από μία άλλη σκοπιά και μου δίνει την ευκαιρία να επισημάνω εγγύτερα ότι εδώ έχουμε ένα πολύ μεγάλο και χειροπιαστό πρόβλημα. Δύο παραδείγματα με άκρα συντομία. Πρώτον, το θέμα των προνομίων του δημοσίου στις διαδικασίες, που δημιουργεί τεράστια προβλήματα στην απονομή της δικαιοσύνης. Όμως κανείς δεν τολμά να επιληφθεί και να περιορίσει τα οικονομικά προνόμια του δημοσίου, ώστε να υπάρχει αυτό που το Δικαστήριο του Στρασβούργου απαιτεί: «ισότητα δικονομικών όπλων». Δεν πρόκειται για τα προνόμια στην αναγκαστική εκτέλεση. Αυτά είναι άλλη υπόθεση. Πρόκειται για τα προνόμια στη διαδικασία διεξαγωγής της δίκης. Δεύτερο παράδειγμα.

Το κράτος έχει θεσπίσει και διατηρεί, παρ' όλες τις αντιρρήσεις και εισηγήσεις που του έχουν γίνει, διάφορες περίεργες διατάξεις που απαγορεύουν την εκδίκαση των υποθέσεων όταν συντρέχουν τυπικές δικονομικές ελλείψεις, ή ακόμα χειρότερα, όταν υπάρχει μία φορολογική έλλειψη. Λόγου χάρη, δεν επιτρέπεται να ζητήσεις την κληρονομιά του πατέρα σου, εάν δεν την έχεις δηλώσει για να καταβάλεις το φόρο κληρονομιάς. Δεν μπορείς να ζητήσεις έξωση του ενοικιαστή σου που δεν πληρώνει, αν δεν έχεις προσκομίσει βεβαίωση ότι στη δήλωση φόρου εισοδήματος έχεις περιλάβει τα μισθώματα. Παρόμοιο ήταν το πιστοποιητικό του ν. 11/1974. Μα τι σχέση έχει το ένα με το άλλο; Θα μου πείτε, εάν αυτό καταργηθεί, ο κάθε ασυνεπής φορολογούμενος θα μπορεί να ζητεί δικαστική προστασία χωρίς να έχει πληρώσει το σχετικό φόρο. Όμως υπάρχουν άλλοι τρόποι να διαπιστωθεί και να συλληφθούν οι φοροφυγάδες. Δεν επιτρέπεται να υποβάλλονται όλοι όσοι προσφεύγουν στα δικαστήρια σε προληπτική εξέταση και να στερούνται την προστασία αυτή αν δεν πιστοποιείται ότι έχουν συμμορφωθεί με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους. Το Ανώτατο δικαστήριο της Ιταλίας εδώ και πενήντα χρόνια έχει πει ότι όλες οι διατάξεις οι οποίες εμποδίζουν την πρόοδο της δίκης και την απονομή της δικαιοσύνης για λόγους φορολογικούς, είναι αντισυνταγματικές, διότι το Σύνταγμα της Ιταλίας περιέχει διάταξη όμοια με το δικό μας άρθρο 20, ότι καθένας δικαιούται δικαστική προστασία. Είπε δηλαδή ότι ιεραρχικώς δεν προηγείται η συμμόρφωση προς τους φορολογικούς νόμους αλλ' η παροχή δικαστικής προστασίας.

Υπάρχουν και άλλες διατάξεις που επιβαρύνουν τις δίκες, που καθιερώνουν λόγους αναβολής, ακυρότητες, απαράδεκτο συζήτησης, αναστολή της προόδου της δίκης, επανάληψη της συζήτησης κ.λπ. Και όλα αυτά, εδώ συμπληρώνω κάπως τη σκέψη του κ. Φραγκάκη και του κ. Αλιβιζάτου, εμποδίζουν τα δικαστήρια να συμμορφωθούν ουσιαστικά με τις αποφάσεις του Στρασβούργου. Το πλέγμα των ανόητων και βαλκανικής εμπνεύσεως διατάξεων που μας παρακολουθεί, δεν επιτρέπει στα δικαστήρια να κρίνουν ουσιαστικά και να κρίνουν με ευρωπαϊκό και σύγχρονο τρόπο. Η κυρία Μάνδρου έχει τον λόγο.

Κα ΜΑΝΔΡΟΥ:

Θα μου επιτρέψετε μία ερώτηση. Από την όλη συζήτηση, εγώ θα επιμείνω περισσότερο σ' αυτό που είναι το θέμα της σημερινής συζήτησης «Δικαιο-

σύνη απ' τη σκοπιά του πολίτη». Διότι θίξαμε και άκουσα με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον το θέμα των καταδικών της χώρας μας από το Στρασβούργο και πώς εφαρμόζονται οι αποφάσεις του από τα ελληνικά δικαστήρια ή πώς δεν εφαρμόζονται. Βεβαίως δεν είμαστε πολιτικοί για να πάρουμε μέτρα, αλλά εγώ θα επιμείνω στην παθολογία που είπε ο κ. Αλιβιζάτος, διότι όλοι συμφωνούμε ότι δεν έχουμε κράτος, μολονότι έχουν περάσει από τη σύστασή του διακόσια χρόνια. Θα ήθελα να ακούσω τη γνώμη και των τριών κυρίων, τι πρέπει να κάνουμε για να έχει το αίσθημα ο πολίτης ότι απευθύνεται στην ελληνική δικαιοσύνη; Δεν απαιτούμε να λειτουργεί σαν ρολόι η δικαιοσύνη. Δεν απαιτούμε να έχουμε όλες τις δικονομικές ευχέρειες. Αλλά εδώ έχουμε φτάσει στο άλλο άκρο. Ο πολίτης έχει σήμερα την αίσθηση ότι όταν προσφεύγει στα ελληνικά δικαστήρια, δεν δικαιώνεται, δεν βρίσκει το δίκιο του. Αντιθέτως πιστεύει –στη μεγάλη του πλειοψηφία, αυτό έχουν δείξει οι έρευνες της κοινής γνώμης – παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των δικαστών, ότι όποιος έχει άδικο, στην ουσία είναι κερδισμένος. Κάποτε, ρώτησα τον κ. Πλαγιανάκο, έναν από τους αξιόλογους δικαστικούς που διητέλεσαν Εισαγγελείς στον Άρειο Πάγο, την ημέρα που έφευγε και παρέδιδε τα καθήκοντά του, και μου είπε ότι μετά από σαράντα ένα χρόνια δικαστικής πορείας, είχε αυτή την αίσθηση, ότι όποιος έχει το δίκιο, δεν δικαιώνεται, ότι τελικά δικαιώνεται όποιος δεν έχει δίκιο.

Τι πρέπει να γίνει λοιπόν; Οι δικηγόροι πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Οι δικαστές πρέπει να συνειδητοποιήσουν και εκείνοι ότι είναι δημόσιοι λειτουργοί και όχι δημόσιοι υπάλληλοι. Η κοινωνία πρέπει να καταλάβει και εκείνη ότι έχει κάποιες ευθύνες. Και εν τέλει τι δικαιοσύνη θέλουμε; Γιατί αν τυχόν πει κανείς –θα συμφωνήσω εν μέρει με τον κ. Μαρίνο – ότι πρέπει να πάρουμε κάποια μέτρα, θα ξεσηκωθούμε οι μισοί από μέσα. Και θα πούμε γιατί να υποβληθούμε σε δαπάνες, γιατί να αναλάβουμε υποχρεώσεις, γιατί πρέπει να κάνουμε εκείνο ή το άλλο; Ας κάνουμε προτάσεις που να είναι ρεαλιστικές. Άκουσα με χαρά τον κ. Γαβρίλη που είπε ένα δεύτερο Πρωτοδικείο στην Αθήνα. Ένα ωράριο μέχρι τις 20.00. Εφικτά πράγματα. Θα έχουμε κάποια απάντηση στα εφικτά πράγματα; Από νόμους και από ρυθμίσεις εγώ όσα χρόνια κάνω δικαστικό ρεπορτάζ, είκοσι τέσσερα τον αριθμό, έχω ακούσει αρκετά. Δεν υπάρχει Υπουργός που να μην έχει νομοθετήσει για την επιτάχυνση. Ούτε ένας. Αποτελέσματα δεν είδαμε.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Εκτός από τις αναβολές επί αναβολών, θεωρώ απαράδεκτες τις ποινές με αναστολή κύριε Πρόεδρε. Προχθές δύο Εφοριακοί, οι οποίοι εδωροδοκούντο, καταδικάστηκαν σε τετραετή φυλάκιση «με αναστολή». Γιατί αναστολή; Έχουμε επίσης ποινή φυλάκισης «εξαγοράσιμη». Μέχρι τρία χρόνια φυλακή, για οικονομικά κυρίως εγκλήματα, –πλαστογραφίες, υπεξαιρέσεις, καταχρήσεις και πολλά άλλα – προβλέπεται η εξαγορά προς τρία ευρώ, που αυξήθηκαν σε πέντε και προσφάτως σε δέκα ευρώ. Μέχρι εκατό ευρώ. Δεν υπάρχει ούτε μία δικαστική απόφαση που να προέβλεψε παραπάνω απ' το κατώτατο. Έτσι όμως συμπράττουν οι δικαστές στην εδραίωση της ανομίας.

Κυκλοφορούν ανάμεσά μας πρόσωπα που καταδικάστηκαν μέχρι τρία χρόνια φυλακή, διότι πλήρωσαν πεντέμισι χιλιάδες ή τώρα θα πληρώσουν δέκα χιλιάδες ευρώ. Για τρία χρόνια φυλακή! Ποιος δεν μπορεί να βρει δέκα χιλιάδες ευρώ για να μη μπει τρία χρόνια στη φυλακή; Κι όμως αυτό προβλέπει ο νόμος. Κυκλοφορούν ανάμεσά μας... Έχετε ακούσει ποτέ δημοσιογράφο – για να μιλήσω και για το συνάφι μου – να πάει φυλακή; Ξέρετε πόσες καταδίκες υπάρχουν για συκοφαντική δυσφήμιση σε βάρος δημοσιογράφων; Άπειρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Και πάλι όμως αυτά αφορούν βασικά τον νόμο, δευτερευόντως τους δικαστές.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Οι δικαστές επιβάλλουν την ελάχιστονα ποινή, ή δίνουν στους εμπόρους ναρκωτικών αναστολή...Σύμπραξη κράτους ή νομοθετικής εξουσίας, αν θέλετε, και δικαιοσύνης. Εκεί θα έπρεπε να αμυνθεί η δικαιοσύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Αυτό είναι θέμα πολιτικό πάλι. Δεν είναι δυνατόν η δικαιοσύνη να θεσμοθετεί.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ :

Να εφαρμόζει όμως τους νόμους με την αυστηρότητα που επιβάλλεται. Όχι να αδρανεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Οι νόμοι είναι τέτοιοι, ώστε επιτρέπουν την επιείκεια, την κακώς νοούμενη επιείκεια. Πάντως με την κατάσταση των φυλακών, είναι εύλογο το κράτος να θεσπίζει και ορισμένα μέτρα, σωφρονιστικά, εξαγοράς και αναβολής εκτέλεσης της ποινής ή αναστολής, υφ' όρον απόλυσης, ευεργετικού υπολογισμού κ.λπ. Αυτά, όταν εφαρμόζονται σωστά, είναι μέτρα σωφρονισμού. Το να βάλεις στη φυλακή, μαζί με τους διαφόρους – με τους κακούργους και τους ληστές – έναν άνθρωπο ο οποίος έκανε μία παράνομη αλλά αστική παράβαση, είναι έγκλημα. Διότι αυτόν τον άνθρωπο τον στιγματίζεις εσαεί και δεν θα μπορέσει να διαφύγει ποτέ. Ενώ με το σωφρονιστικό μέτρο, το αναπληρωματικό της ποινής, μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να επέλθει ο σωφρονισμός και επομένως ο σκοπός της ποινής, χωρίς εγκλεισμό. Παγκοσμίως αυτό κρατεί. Είναι προβλήματα μεγάλα. Πάντως έχετε δίκιο, ότι υπάρχει σε πολλές περιπτώσεις ακραία επιείκεια, η οποία οφείλεται σε ευθυνοφοβία, σε πιέσεις των δικηγόρων, σε διάφορες άλλες φανταστικές ή και πραγματικές παρεμβάσεις και σε αυτολογοκρισία κ.λπ.

Κος ΜΑΡΙΝΟΣ :

Υφίσταται υποχρέωση του εισαγγελέα να επέμβει στο άσυλο το Πανεπιστημιακό όταν διαπράττονται κακουργήματα εκεί; Κι όμως δεν έχουμε ακούσει ποτέ να παρέμβει κανένας εισαγγελέας. Δύο ή τρεις εισαγγελείς έχουν δείξει θάρρος. Ο κ. Φλωρίδης επάνω στη Θεσσαλονίκη και ο διάδοχός του, ο κ. Παπαγεωργίου νομίζω, και ο κ. Πεπόνης, ο οποίος προσφάτως έγινε και Εισαγγελέας Εφετών. Εγώ δε γνωρίζω άλλον. Και επιτρέψτε μου να σας πω κύριε Πρόεδρε, κάτι συγκλονιστικό: Ένας εισαγγελέας απ' τη Θεσσαλονίκη μου είπε «Κύριε Μαρίνο θέλω να φύγω απ' το Δικαστικό σώμα. Διότι ντρέπομαι τον εαυτό μου. Να καταδικάζω χτές έναν απατεώνα, λωποδύτη, τρία χρόνια φυλακή και να τον βλέπω την επόμενη και να μου λέει 'Καλημέρα κύριε Εισαγγελέα, τι κάνετε; ' Και δεν επιτρέπεται να του πω «είσαι παλιάνθρωπος», διότι έχει εκτίσει την ποινή του πληρώνοντας δέκα χιλιάδες ευρώ». Είναι ντροπή. Αυτά βλέπει ο κόσμος και παρανομεί και αδιαφορεί παντελώς για την τήρηση της νομιμότητας. Γι' αυτό φτάσαμε να παρανομούμε όλοι λίγο-πολύ όπου μπορούμε. Αλλά αυτό δεν είναι κράτος δικαίου. Είναι πλήρης αναρχία. Προς δόξαν των αναρχικών.

Κο ς Γ Α Β Ρ Ι Λ Η Σ :

Σας απάντησε ο κ. Πρόεδρος. Ο νόμος προβλέπει αναστολή εκτέλεσης της ποινής. Προβλέπει επίσης ανασταλτικό αποτέλεσμα στην έφεση. Προβλέπει επίσης μετατροπή της ποινής. Βέβαια σε μεγάλες ποινές δεν θα έπρεπε να δίδονται ευεργετικά μέτρα. Δίκιο θα μπορούσατε να έχετε στο εξής, κι εσείς και όλοι που μας ακούν. Ότι όταν είναι μεγάλη ποινή και μετατρέπεται, αυτός ο οποίος έχει χρήματα, μπορεί να πληρώσει και να φύγει ενώ ο άλλος ο οποίος είναι φτωχός οδηγείται στη φυλακή. Ανισότητα. Αλλά όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος, έχουμε φυλακές οι οποίες μπορούν να δεχτούν επτάμισι χιλιάδες κρατουμένους και είχαμε δώδεκα χιλιάδες επτακόσιους. Τι να γίνει; Η στενότητα και η μεταχείριση των κρατουμένων ήταν κάτι το φοβερό. Ευτυχώς που ήρθαν κάποιες επιτροπές από την Ευρώπη και είδαν την κατάσταση και διορθώθηκαν κάπως μερικά πράγματα. Εκείνο στο οποίο θα συμφωνήσω μαζί σας, αν και δεν το είπατε, αλλά είναι δική μου άποψη, την υποστηρίζω και θα την πω κι εδώ, σε εγκλήματα δωροδοκίας και διαφθοράς η ποινή δεν θα πρέπει να μετατρέπεται. Να πηγαίνει φυλακή αυτός που δωροδόκησε κι αυτός που αποδέχθηκε. Και να μην αναστέλλεται ποινή, με την προϋπόθεση η έφεση θα εκδικάζεται μέσα σε έξι μήνες το πολύ. Τώρα στο γενικότερο θέμα δύο κουβέντες. Όπως είπε και ο κ. Καθηγητής χρειάζεται πολιτική βούληση. Τι θέλει ο πολίτης που καταφεύγει στα δικαστήρια; Θέλει δίκαιη απόφαση σε εύλογο χρόνο. Αυτά τα δύο πράγματα θέλει. Σε εύλογο χρόνο λέει και η Σύμβαση της Ρώμης. Για να γίνουν αυτά χρειάζονται και νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά και εφαρμογή των νόμων από τα δικαστήρια, αλλαγή νοοτροπίας, έλεγχος, επιθεώρηση κ.λπ. Χρειάζεται προηγουμένως μελέτη σε βάθος τουλάχιστον πενταετίας. Τα προβλήματα και οι ελλείψεις δεν μπορεί να λυθούν αύριο το πρωί ή μεθαύριο το πρωί. Έχουμε μερικές προτάσεις, διορθωτικές παρεμβάσεις έχουν γίνει, έχουν αποδώσει στο Εφετείο Αθηνών, το οποίο προσδιορίζει πλέον σύντομα τις πολιτικές. Νομίζω σε τρεις μήνες, σε τέσσερις μήνες παίρνετε δικάσιμο. Και τα ποινικά πάνε καλύτερα. Μετά την αύξηση των θέσεων που δόθηκε το 2003, προχωρούν. Δεν είναι δηλαδή όλα μαύρα. Υπάρχουν και κάποιες ακτίνες φωτός. Δεν ξέρω, αν θέλετε να πω κάποιες προτάσεις που έχω για την ποινική διαδικασία, βελτιωτικές μπορώ να πω. Θα προσθέσω μια τομή κ. Πρόεδρε.

Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ο Σ :

Σας ακούμε.

Κος ΓΑΒΡΙΛΗΣ:

Θα δυσανεστήσω πολλούς. Τι καθυστερεί στην ποινική διαδικασία; Η προδικασία. Δηλαδή το πρώτο στάδιο. Καθυστερούμε στην πρώτη φάση. Μεγάλη καθυστέρηση σημειώνεται γιατί δεν εφαρμόζεται σωστά από πολλούς εισαγγελείς η προκαταρκτική εξέταση. Εκεί έχουμε καθυστέρηση. Αυτό όμως είναι κάτι που διορθώνεται. Υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση στις σοβαρές υποθέσεις στην τακτική ανάκριση. Η κύρια ανάκριση διαρκεί πάρα πολύ. Και για σοβαρές υποθέσεις. Μπορεί αυτό να διορθωθεί; Θα προτείνω αυτό το οποίο πρότεινε ο Πρόεδρος Sarkozy αυτή τη στιγμή στη Γαλλία. Έχει συστήσει μια επιτροπή, στην οποία προεδρεύει ανώτατος δικαστής, και πρότεινε μεταβίβαση της αρμοδιότητας για κύρια ανάκριση στον εισαγγελέα, στο παρκέ όπως το λένε οι Γάλλοι. Η καθηγήτρια, η κορυφαία καθηγήτρια Ποινικού Δικαίου στη Γαλλία, η Delmasse Marty, είναι υπέρ. Με μία προϋπόθεση. Να έχει ο εισαγγελέας εγγυήσεις ανεξαρτησίας. Στη Γαλλία δεν τις έχει. Εμείς εδώ στην Ελλάδα τις απολαμβάνουμε, αν και δεν τις εκτιμούμε όσο πρέπει, αφού καμιά φορά δεν κάνουμε χρήση αυτής της ανεξαρτησίας.

Η ανεξαρτησία για την οποία μιλάμε, υπάρχει στην Ελλάδα συνταγματικά. Δεν νομίζω κύριε Πρόεδρε ότι σε άλλη χώρα υπάρχει τέτοια προστασία. Οι Γάλλοι προσπαθούν να αποκτήσουν εγγυήσεις, τις οποίες εμείς έχουμε απ' το 1911, απ' τον Νικόλαο Δημητρακόπουλο. Εν πάση περιπτώσει, ο εισαγγελέας είναι ισόβιος και εξομοιώνεται με δικαστικό λειτουργό. Βάζουν επιπλέον έναν όρο στη Γαλλία, να εποπτεύει στην ανάκριση ανώτατος δικαστής, ο οποίος θα λέγεται «δικαστής της ανάκρισης». Εμείς έχουμε το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών. Για την προσωρινή κράτηση θα αποφαινεται τακτικός δικαστής και το Συμβούλιο. Θα εποπτεύει δηλαδή το Συμβούλιο. Δύο τρία πράγματα ακόμη να μου επιτρέψετε.

Κος ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ:

Θα τον εμπιστευόσασταν τον εισαγγελέα από πλευράς παιδείας;

Κος ΓΑΒΡΙΛΗΣ:

Ίδια παιδεία παίρνουν. Στην ίδια Σχολή πηγαίνουν, στα ίδια μαθήματα. Η επιλογή είναι άλλο θέμα. Σήμερα – δράττομαι της ευκαιρίας να το πω – υπάρχει μια καλή συγκυρία να προσληφθούν πολλοί καλοί δικαστές. Έχουν δοθεί κίνητρα που μπορούν να προσελκύσουν πολύ καλούς νέους νομικούς

στη δικαιοσύνη. Είναι καλή ευκαιρία να στελεχωθεί το δικαστικό σώμα. Το αν πρέπει να εμπιστευόμαστε τον εισαγγελέα θα το δείξει ο χρόνος. Να μελετηθεί η δυνατότητα. Εξάλλου επιβάλλονται τα ακόλουθα μέτρα:

- α) να περιοριστεί η χρονική διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης,
- β) να επεκταθεί το ωράριο,
- γ) να οργανωθεί αποτελεσματική εποπτεία από τους προϊσταμένους των Εισαγγελιών όσον αφορά το χρόνο περαίωσης των δικογραφιών,
- δ) να ενισχυθεί το προανακριτικό τμήμα στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών και να ιδρυθεί προανακριτικό τμήμα στις Εισαγγελίες Θεσσαλονίκης και Πειραιά,
- ε) να αποσπαστεί ομάδα αστυνομικών – ως πρώτη μορφή δικαστικής Αστυνομίας–στο προανακριτικό τμήμα της Εισαγγελίας Πρωτοδικών, με επικεφαλής αξιωματικό, ο οποίος θα ασκεί προανακριτικά καθήκοντα,
- στ) να οργανωθούν ταχύρυθμα εκπαιδευτικά σεμινάρια για δικαστές και εισαγγελείς σε χρηματοπιστωτικά, φορολογικά και άλλα ειδικά θέματα που συνδέονται με εγκληματική δραστηριότητα,
- ζ) όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές διαφορές να ενθαρρυνθεί η εξωδικαστική επίλυση, ιδίως να ουσιαστικοποιηθεί το 214^A του Κώδ. Πολιτικής Δικονομίας και
- η) να τροποποιηθεί η τακτική διαδικασία σε τρόπο που να καταστεί πιο αποδοτική, ιδίως να επιβληθεί η εμπειριστατωμένη μελέτη των εγγεγραμμένων υποθέσεων απ' τον εισηγητή πριν απ' τη συνεδρίαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Το ζήτημα είναι πώς θα επιβληθεί. Καθένας θέλει έναν χωροφύλακα από πάνω του και ο χωροφύλακας άλλο χωροφύλακα. Αυτό είναι το πρόβλημα. Χωλαίνει και η κύρια ανάκριση. Έκανα προ δεκαετίας επιθεώρηση και πήγα στους ανακριτές για να δω πώς προχωρούν οι υποθέσεις που βρίσκονται στην κυρία ανάκριση. Τις βαριές υποθέσεις, τις σοβαρές και δύσκολες τις άφηναν στο ντουλάπι, με τη σκέψη «πού να εμπλακώ εγώ με αυτή την υπόθεση; Αυτή έχει πρόβλημα μεγάλο, θέλει κατηγορητήριο, θέλει μελέτη, θέλει πολλούς μάρτυρες. Βάλε την κατά μέρος. Να την πάρει ο διάδοχός μου». Και επειδή η θητεία του ανακριτή είναι διετής, από διάδοχο σε διάδοχο οι σοβαρές υποθέσεις καθυστερούν πάρα πολύ. Έκανα τις παρατηρήσεις που έπρεπε να κάνω προς κάθε κατεύθυνση. Δυστυχώς υπάρχει και «αλληλεγγύη». Καταλαβαίνετε τι εννοώ...

Κος ΓΑΒΡΙΛΗΣ:

Άλλα μέτρα:

- θ) να περιοριστεί ο αριθμός των αναβολών της δίκης στα πρωτοδικεία,
- ι) να αυξηθούν οι οργανικές θέσεις δικαστών σε ποσοστό 5%, ώστε να καλύπτονται τα κενά από τις άδειες τοκετού και τις γονικές άδειες,
- κ) να ολοκληρωθεί η μηχανοργάνωση και η κτιριακή υποδομή. Είναι ικανοποιητική στην Αθήνα, όχι όμως στον Πειραιά.

Ως προς τα διοικητικά δικαστήρια, τρία πράγματα:

- λ) επίλυση διαφορών σε επίπεδο διοίκησης ει δυνατόν, χωρίς προσφυγή στα δικαστήρια (υπάρχουν σήμερα ενενήντα πέντε χιλιάδες εκκρεμείς υποθέσεις στο διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών),
- μ) να ενισχυθούν οι τοπικές επιτροπές του ΙΚΑ, ώστε να επιλύονται διοικητικώς οι ασφαλιστικές αμφισβητήσεις και να δημιουργηθούν επιτροπές που θα επιλαμβάνονται ύστερα από ενδικοφανή προσφυγή, με προεδρεύοντα δικαστή, διοικητικό ή τακτικό. Έτσι θα γίνεται ένα φιλτράρισμα των διοικητικών αυτών διαφορών για να μη φτάνουν όλες στα δικαστήρια και μετά στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Σήμερα η εκδίκαση των ασφαλιστικών αμφισβητήσεων καθυστερεί και πολλοί συνταξιούχοι έχουν πεθάνει πριν εκδοθεί η απόφαση...
- ν) τέλος οι διοικητικοί δικαστές βάσιμα ζητούν αύξηση θέσεων κατά 10%.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Ευχαριστούμε κύριε Γαβρίλη. Νομίζω ότι στο σημείο αυτό, όπου δεν έχουμε πλέον πολύ χρόνο, διότι η ώρα πλησιάζει 20.50, θα πρέπει να θέσουμε και το ζήτημα της δικαστικής ανεξαρτησίας. Είπε ο κ. Αλιβιζάτος και ο κ. Γαβρίλης, ότι οι Έλληνες δικαστές έχουν θεσμικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία, σε βαθμό ανώτερο από ό,τι στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη και ότι δεν πρέπει στο σημείο αυτό να παραπονιούνται. Είναι αλήθεια ότι στο Σύνταγμα και στους νόμους προβλέπεται κατοχύρωση και θεσμική διασφάλιση επαρκής. Όμως στην πράξη συμβαίνουν διάφορες λαθροχειρίες και επεμβάσεις και επιρροές. Δεν θα αναφερθώ στο ζήτημα της επιλογής της δικαστικής ηγεσίας από το Υπουργικό Συμβούλιο, μολονότι είναι εξαιρετικά σοβαρό, διότι δεν αφορά μόνο τον Πρόεδρο, όπως πιστεύει ο κόσμος και οι δημοσιογράφοι αλλά αφορά μία εκατοστή ανώτατους δικαστές, οι οποίοι αυτοί καθορίζουν το κλίμα για όλους. Όταν λοιπόν είναι αυτοί και οι

εκάστοτε μνηστήρες, οι εκάστοτε υποψήφιοι, εξαρτημένοι από την Κυβέρνηση, υπάρχει μία βαρύτατη υποθήκη εις βάρος του Δικαστικού Σώματος. Το σύστημα αυτό επιλογής πρέπει να αλλάξει προκειμένου η δικαιοσύνη να καταστεί πραγματικά ανεξάρτητη, να εκλείψουν οι σκιές και οι υπόνοιες. Πέραν όμως αυτού, υπάρχουν ορισμένες μεθοδεύσεις της πολιτικής εξουσίας εις βάρος της δικαιοσύνης, οι οποίες υποσκάπτουν το κύρος της δικαιοσύνης και την υπονομεύουν στα μάτια του λαού και στα μάτια των ιδίων των δικαστών. Καθιστούν κηδεμονευόμενη τη δικαιοσύνη. Ένα απάνθισμα απ' αυτές τις μεθοδεύσεις θα μνημονεύσω απλώς: Πρώτον, τις παραμονές δικών που ενδιαφέρουν την Κυβέρνηση, ή που έχουν πολιτική χροιά ή κομματικό κόστος, επεμβαίνει ο εκάστοτε Υπουργός ή ο Αρχηγός της Αντιπολίτευσης ή άλλοι υψηλόβαθμοι πολιτικοί παράγοντες, προσπαθώντας να προϊδεάσουν την κοινή γνώμη. Με συνεντεύξεις, με δηλώσεις, με κάθε είδους έμμεσες παρεμβάσεις. Αποβλέπουν στο να ασκήσουν πίεση στην κρίση των δικαστών οι οποίοι έχουν στα χέρια τους τις σχετικές δικογραφίες. Έτσι ο Υπουργός εμφανίζεται λ.χ. στα ΜΜΕ και «βγάζει απόφαση» πριν αποφανθεί η δικαιοσύνη, με αποτέλεσμα η δικαιοσύνη να έχει εξευτελισθεί. Διότι όταν ο Υπουργός, που δεν έχει κανένα δικαίωμα, προϊδεάζει και οιοσδήποτε βγάζει απόφαση, τι μένει να κάνουν τα δικαστήρια; Επιπλέον, εάν μεν τα δικαστήρια συμφωνήσουν με τα όσα έχει προεξαγγείλει ο Υπουργός, ο κόσμος συμπεραίνει ούτε λίγο ούτε πολύ ότι οι δικαστές συμμορφώθηκαν με την άποψη του Υπουργού, ότι είναι υπάλληλοι του Υπουργού. Εάν όχι, θα βγει ο Υπουργός – αυτή είναι η άλλη μεθόδευση – και θα κατακεραυνώσει τους δικαστές που τόλμησαν να έχουν αντίθετη γνώμη, διασύροντας έτσι και υπονομεύοντας το κύρος τους, είτε είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας, που είναι ο συνηθέστερος στόχος, είτε είναι τα ποινικά δικαστήρια κ.λπ. Ένας μόνιμος στόχος είναι το Ε τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο βάλλεται από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, τον εκάστοτε Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, μη εξαιρουμένου και του παρόντος, με ορισμένες a priori γενικόλογες και καταφρονετικές εκφράσεις, που καταρρακώνουν το κύρος του και που αποσκοπούν στο να δημιουργήσουν μία εχθρική κοινή γνώμη, δύσπιστη απέναντι στη νομολογία του ΣτΕ. Περαιτέρω, συχνά η διοίκηση επεμβαίνει με ευκαιριακές νομοθετικές ρυθμίσεις. Δεν της αρέσει μία σύνθεση; Μια διαδικασία; Η συμμετοχή ενός προσώπου; Αναμορφώνει με νόμο ad hoc, με νόμο ειδικό, τη σύνθεση ή την αρμοδιότητα του δικαστηρίου ή του τμήματος

αυτού, έτσι ώστε, με νομοθέτημα να λύσει ή να αναιρέσει ή να καταργήσει εκείνο που δεν της είναι αρεστό.

Με τους τρόπους αυτούς και με άλλους, τους οποίους έχουμε καταγράψει σε μία κόλα χαρτί που ο καθένας μπορεί να παραλάβει φεύγοντας, –μία σελίδα είναι και γι' αυτό δεν αναπτύσσω περαιτέρω το ζήτημα– με τους τρόπους αυτούς αφενός περιφρονείται η διάκριση των εξουσιών, η οποία είναι το θεμέλιο της νομιμότητας, και αφετέρου υπονομεύεται το κύρος της δικαιοσύνης, έτσι ώστε η δικαιοσύνη σε πολλές περιπτώσεις δεν έχει πλέον την ψυχή, τη διάθεση, το θάρρος, το σθένος αν θέλετε, να εκπληρώσει το χρέος της.

Κο ς ΜΑΡΙΝΟΣ:

Θα ήθελα να ρωτήσω και εσάς και τους κυρίους εισηγητές. Πρώτον, τι ρόλο θετικό ή αρνητικό, παίζει η ύπαρξη συνδικαλισμού στον χώρο της δικαιοσύνης. Και δεύτερον, υπάρχει αυτό το οποίο λέγεται – όχι μόνον εδώ, αλλά και αλλού – «κράτος δικαστών»; Τουλάχιστον σε σχέση με το Συμβούλιο Επικρατείας. Δεν έκανα κανέναν υπαινιγμό. Ρώτησα μόνο.

Κο ς ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ:

Κύριε Μαρίνο, σε σχέση και με αυτά που είπε ο Πρόεδρος, νομίζω ότι η παθολογία που ζούμε είναι σε μεγάλο βαθμό η ιστορία της χώρας μας στον 20^ο αιώνα. Είχαμε δύο εμφυλίους πολέμους, τον εθνικό διχασμό και τον εμφύλιο πόλεμο στη μεταπολεμική εποχή. Κατά την διάρκεια αυτών των πολύ μεγάλων περιόδων, το έλλειμμα της ελληνικής κοινωνίας ήταν ότι δεν ήμασταν καθόλου σίγουροι ότι αυτός που θα κερδίσει τις εκλογές θα μπορεί να κυβερνήσει. Είχαμε άλλους παράγοντες οι οποίοι επενέβαιναν. Ή πίστευε ο κόσμος ότι επενέβαιναν. Είτε επρόκειτο για τα Ανάκτορα, είτε για τους Συμμάχους, είτε για τις Ένοπλες Δυνάμεις.

Νομίζω ότι αυτά είναι δεδομένα. Μετά το 1974, όταν ξαναβρήκαμε τη δημοκρατία, η αγωνία μας ήταν να κυβερνά η πλειοψηφία. Κι αυτό επιβεβαιώθηκε νομίζω το 1981, σε μεγάλο βαθμό. Τότε για πρώτη φορά αρχίσαμε να σκεπτόμαστε ότι πρέπει να υπάρχουν θεσμοί για την ανάσχεση αυτής της πλειοψηφίας, διότι και η πλειοψηφία μπορεί να κάνει καταχρήσεις. Τότε ήταν για πρώτη φορά που ο αείμνηστος Ανδρέας Παπανδρέου, επ' ευκαιρία των μεγάλων δικών για το Πανεπιστήμιο, είχε μιλήσει για παρεμβάσεις, για «κράτος δικαστών», για κίνδυνο «κράτους δικαστών». Και ήταν η πρώτη φορά

που άρχισε να διατυπώνεται ένας ευρύτερος λόγος και στο Πανεπιστήμιο, ότι στοιχείο της δημοκρατίας είναι να υπάρχουν ανεξάρτητα δικαστήρια, τα οποία θα ελέγχουν και την πλειοψηφία δηλ. την Εκτελεστική και τη Νομοθετική Εξουσία. Είναι νωπό, πολύ πρόσφατο. Η μομφή περί κράτους δικαστών προέρχεται από τα κόμματα εξουσίας. Στην πραγματικότητα κράτος δικαστών δεν έχει υπάρξει ποτέ πουθενά. Τα κόμματα εξουσίας είναι εκείνα τα οποία πιστεύουν ότι υπάρχουν κάποιοι δικαστές που τα εμποδίζουν να εκτελέσουν το πολιτικό τους πρόγραμμα. Πρέπει να βρούμε την ισορροπία. Γιατί υπερβολές είναι προφανές ότι υπήρξαν. Πολλές φορές αισθανόμασταν, όσοι το ζήσαμε στην πράξη, ότι έχουν γίνει μερικά βήματα παραπάνω. Για να φτάσουμε φυσικά στις ακραίες εκφράσεις που ακούσαμε πρόσφατα π.χ. απ' τον Δήμαρχο Αθηναίων: «ποιοι είναι αυτοί οι κύριοι που αναστέλλουν τον Βοτανικό;» ή οτιδήποτε άλλο.

Πού θα βρούμε αυτή την ισορροπία; Είναι κάτι το οποίο κατακτιέται, κύριε Μαρίνο, στην πράξη. Η προσωπική μου γνώμη είναι, επειδή τα θίξατε εσείς και τα δύο, ότι ο μεγάλος κίνδυνος είναι η ατιμωρησία των πολιτικών στην κορυφή: άρθρο 86 του Συντάγματος, Υπουργοί, άρθρο 62 του Συντάγματος, βουλευτική ασυλία. Μα θα αφήσουμε τον εκάστοτε δικαστή να κρίνει για μία παρατυπία και να παραπέμπει τον εκάστοτε Υπουργό; Προσωπικά έχω φτάσει στην πεποίθηση, στη βαθύτατη πεποίθηση κύριε Πρόεδρε, ότι πρέπει να καταργηθεί η παρεμβολή της Βουλής, και για τους βουλευτές και για τους Υπουργούς. Πρέπει να εμπιστευθούμε τους δικαστές. Αν τους εμπιστευθούμε, δεν θα κάνουν παραλογισμούς, θα τηρήσουν το μέτρο, δεν είναι δυνατόν να προχωρήσουν από ένα σημείο και πέρα. Επιπλέον, ας πάψουμε τα περί Συνταγματικών δικαστηρίων και άλλων θεσμών, που υποτίθεται ότι θα αποσυμφορήσουν το Συμβούλιο Επικρατείας, τον Άρειο Πάγο κ.λπ., και θα δώσουν τάχα λύσεις.

Πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε ότι δεν φτιάξαμε κράτος ακόμη. Αν ήταν εδώ ο Νίκος ο Μουζέλης θα το έλεγε με μεγάλη σαφήνεια: έχουμε βαθύτατα κομματικοποιημένο κράτος, το οποίο θέλει να ελέγχει τα πάντα. Δεν αρέσουν στα κόμματα δικαστές ανεξάρτητοι κύριε Μαρίνο. Δεν τους αρέσουν. Δε μπορούν να πειστούν ότι αυτό είναι απαραίτητο στοιχείο της δημοκρατίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Παρακαλώ τον κ. Φραγκάκη.

Κος ΦΡΑΓΚΑΚΗΣ :

Προσυπογράφω όσα είπε ο κ. Αλιβιζάτος. Απλώς θα ήθελα να τα κωδικοποιήσω με έναν διαφορετικό τρόπο. Ίσως λιγότερο πολιτικό και περισσότερο θεωρητικό. Δηλαδή έχουμε δύο πόλους, που προσπαθούν να προσελκύσουν τον δικαστή ο καθένας απ' τη δική του πλευρά. Απ' τη μια πλευρά τον δικαστικό ακτιβισμό, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυτό που λέει και η διεθνής εμπειρία, στο κράτος των δικαστών, στην Κυβέρνηση των δικαστών. Είναι κάτι το οποίο, ας μη ξεχνάμε, υπήρξε αντικείμενο προβληματισμού και στα πλαίσια της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, από τη στιγμή που το δικαστήριο του Λουξεμβούργου, το δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είχε επιχειρήσει να τροποποιήσει κατά κάποιο τρόπο τις ευρωπαϊκές συνθήκες. Και από την άλλη πλευρά έχουμε τον δικαστικό αυτοπεριορισμό. Αυτό που οι Αμερικανοί λένε self restraint. Ο δικαστής λοιπόν πρέπει να βρει τη χρυσή τομή. Πρέπει να βρει το σημείο ισορροπίας ανάμεσα σ' αυτά τα δύο. Ίσως το πρόβλημα του Έλληνα δικαστή να είναι οξύτερο απ' ό τι σε άλλες χώρες, διότι δεν λειτουργούν αυτά που ο Νίκος έχει αποκαλέσει θεσμικά αντίβαρα, ο αλληλοπεριορισμός των τριών λειτουργιών, που θα εξασφάλιζε την ιδανική ισορροπία. Ιδανική βέβαια τρόπος του λέγειν. Διότι μιλάμε τόση ώρα για διαφθορά δικαστών, για τους πολιτικούς οι οποίοι μένουν ατιμώρητοι κ.λπ. Ας μη ξεχνάμε ότι αυτά δεν συμβαίνουν μόνο εδώ. Συμβαίνουν και στην Εσπερία. Απλώς εδώ συμβαίνουν πιο συστηματικά, συμβαίνουν τακτικά, ενώ εκεί αποτελούν έκτακτες περιπτώσεις. Από την άλλη πλευρά όμως δε πρέπει να μας διαφεύγει ότι ο δικαστής έχει έναν άχαρο ρόλο. Διότι, όπως έχει διαμορφωθεί η λειτουργία του στην Ελλάδα, είναι συνήθως πάρα πολύ φορτωμένος. Είπε ο κ. Πρόεδρος και ο κ. Εισαγγελέας προηγουμένως για τις δίκες οι οποίες κρατούσαν κάποτε μέχρι τις 05.00 το πρωί. Και δεν είπαν ότι ενδεχομένως οι ίδιοι δικαστές που δικάζαν μέχρι τις 05.00 το πρωί έπρεπε στις 09.00 την άλλη μέρα να ξαναπέσουν στην έδρα. Επιπλέον, αν πάρουμε τις τρεις κοινωνικές δραστηριότητες που είναι για όλους μας οι πιο σημαντικές, την εκπαίδευση, την υγεία και τη δικαιοσύνη, στην εκπαίδευση και στην υγεία, οι λειτουργοί τους, αν όχι τίποτε άλλο, δεν έχουν να λύσουν διαφορές μεταξύ δύο αντιτιθέμενων πλευρών. Ο δάσκαλος θα δώσει την παιδεία στα παιδιά, ο γιατρός θα σώσει ή δεν θα σώσει τον ασθενή του. Ο δικαστής όμως, όποια απόφαση και να βγάλει, θα έχει τη μία από τις δύο πλευρές δυσαρεστημένη. Αυτό στο πολιτικό διακύβευμα σημαίνει ότι στις δίκες που έχουν ένα πολιτικό

ενδιαφέρον η μία από τις δύο αντιμαχόμενες πολιτικές παρατάξεις θα είναι δυσανεκτή. Καταλαβαίνει κανείς πού βρίσκεται το αθεράπευτο θα έλεγα πρόβλημα. Αθεράπευτο, αλλά πάντα – και εκεί είναι το δικό μου συμπέρασμα – μέχρι του σημείου που θα αποφασίσουμε σαν κοινωνία ότι κάποιους εντέλει εμπιστευόμαστε. Και, όχι επειδή είμαι βοηθός της δικαιοσύνης, ως δικηγόρος, αλλά εγώ τουλάχιστον δεν βλέπω κανέναν άλλο θεσμό που να μπορεί να αντισταθεί στον κατήφορο, όσο μπορεί ο δικαστής και ο εισαγγελέας. Για να βοηθήσουμε στα πλαίσια μιας κοινωνικής, πολιτικής «ανάταξης» – μεταχειρίζομαι την ηπιότερη δυνατή λέξη, δεν μιλώ για αναγέννηση, για επανάσταση, για οτιδήποτε άλλο – πρέπει να προτάξουμε την εμπιστοσύνη μας στον δικαστή.

Κο ς Γ Α Β Ρ Ι Λ Η Σ :

Κύριε Πρόεδρε, θα διατυπώσω μια απορία: Πώς είναι δυνατόν με τόσες συνταγματικές εγγυήσεις που έχει ο δικαστής, που κατοχυρώνουν την ανεξαρτησία του, ώστε να μπορεί να ενεργεί σύμφωνα με τον νόμο και τη συνείδησή του χωρίς να δέχεται επιρροές, αφού κατοχυρώνεται και υπάρχει και αυτοδιοίκητο της Δικαιοσύνης – όλες οι κρίσεις, αποσπάσεις, μεταθέσεις, προαγωγές κ.λπ. αποφασίζονται απ' το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο – πώς είναι λοιπόν δυνατόν να συμβαίνουν κρούσματα σοβαρά, που αποδεικνύουν έλλειψη ανεξαρτησίας, ενδοτικότητα σε παρεμβάσεις της πολιτικής εξουσίας κ.λπ.; Μήπως φταίει ο παράγων άνθρωπος; Μήπως πρέπει να ενισχύσουμε τις αντιστάσεις του ανθρώπου; Απ' την πρώτη στιγμή που μπαίνει στο χώρο της δικαιοσύνης να τον φροντίσουμε, να διαμορφώσουμε το «δικαστικό» του φρόνημα; Σε άλλες χώρες, όπου δεν υπάρχει κατοχύρωση συνταγματική, ίσως τα κρούσματα να είναι λιγότερα, διότι το φρόνημα, λόγω παιδείας και αγωγής, βρίσκεται υψηλότερα.

Ας έλθω τώρα στο δικαστικό συνδικαλισμό. Ο δικαστικός συνδικαλισμός κύριε Μαρίνο ξεκίνησε το 1961. Εξ ανάγκης. Ο πρώτος Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστών ήταν ένας διακεκριμένος δικαστής, ο Αρεοπαγίτης Αντώνιος Φλώρος. Έχει αφήσει εποχή στο Δικαστικό Σώμα. Η δημιουργία της Ένωσης Δικαστών υπήρξε προϊόν ανάγκης. Διότι κανείς δεν ενδιαφερόταν για τις συνθήκες εργασίας κ.λπ. Η Ηγεσία η τότε, ο Πρόεδρος και ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, δεν έβλεπαν τα προβλήματα των δικαστών. Αυτοί είχαν τον θώκο τους. Το τι έκαναν οι άλλοι, για τα ξενύχτια και τις συνθήκες εργασίας κανένας δεν ενδιαφερόταν. Και επιπλέον υπήρχαν επεμβάσεις και επιρροές σε

βάρος της ανεξαρτησίας, υπήρχε καταπίεση. Αυτά καθώς και η επιθυμία εκδημοκρατισμού οδήγησαν διακεκριμένους ανθρώπους και πρώτον τον Αντώνιο Φλώρο να προχωρήσουν στην Ένωση Δικαστών. Βέβαια την κυνήγησαν την Ένωση τότε. Όταν ήρθε η χούντα, όλοι όσοι ήταν στο Διοικητικό Συμβούλιο εκδιώχθηκαν με συντακτική πράξη. Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας ο συνδικαλισμός πρόσφερε πολλά, μέχρι του σημείου που άρχισε πλέον να εκτρέπεται από τους κατά το Καταστατικό σκοπούς του. Έχει πετύχει πολλά και στο οικονομικό μέρος. Διότι αν δεν υπήρχε ο συνδικαλισμός, ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου θα έπαιρνε 800 ευρώ σήμερα. Ευχαριστώ.

Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ο Σ :

Με τον αγαπητό κύριο Γαβρίλη θα διαφωνήσω μόνο στο τελευταίο σκέλος. Διότι κατά τη γνώμη μου σήμερα ο συνδικαλισμός έχει εκτραπεί απολύτως. Αντιμάχεται την υπηρεσιακή τάξη και νομιμότητα, υποστηρίζει, για λόγους ψηφοθηρικούς, τους αμελείς δικαστές, υπονομεύει την εύρυθμη απονομή της δικαιοσύνης. Αυτά τα έχω πει σε πολλές περιπτώσεις και έχω εξηγήσει ότι ο συνδικαλισμός οφείλει να αποσυνδεθεί από την ψηφοθηρία και να γίνει ένας θεσμός συνειδητοποίησης και υπευθυνότητας. Ίσως να είναι μία παιδική νόσος του δικαστικού συνδικαλισμού και να ξεπεραστεί. Κατά βάθος το ελπίζω.

Η ώρα είναι 21.10. Βλέπω ήδη ότι κάποιοι ακροατές αρχίζουν να διαρρέουν. Για να μην επεκταθεί αυτό το φαινόμενο, και υπομιμνήσκοντάς σας ότι υπάρχει και μία μικρή δεξίωση η οποία μας αναμένει, θα παρακαλούσα να διακόψουμε στο σημείο αυτό, να τερματίσουμε στο σημείο αυτό τις εργασίες και να επιτρέψουμε μόνο ορισμένες ερωτήσεις από το ακροατήριο, προκειμένου να μη μείνει παράπονο σε κανέναν. Παρακαλώ κύριε Μπουλούκο.

Κ ο ς Μ Π Ο Υ Λ Ο Υ Κ Ο Σ :

Οι Υπουργοί, ως αντιπροσωπευτικό σώμα, και η Κυβέρνηση, η εκάστοτε Κυβέρνηση, ως Εκτελεστική εξουσία, υπόκεινται στον δημόσιο έλεγχο; Ασφαλώς ναι. Η δημόσια διοίκηση υπόκειται; Ναι. Η λειτουργία της δικαιοσύνης, όπως τελικά οργανώνεται, συγκροτείται και εκφράζεται, υπόκειται ή όχι; Γιατί εφόσον υπόκειται, θα πρέπει απλώς οι κανόνες να βελτιωθούν. Αλλά δεν είναι δυνατόν να είναι υπεράνω ελέγχου και κριτικής. Παράδειγμα. Όχι το γήπεδο στον Βοτανικό. Αυτή η αθλιότητα με τις πολυκατοικίες που είναι δίπλα στον Άρειο Πάγο. Βγήκε μία απόφαση, αλλ' όλη η κοινή γνώμη, όπου τουλάχιστον

έγινε συζήτηση, εκφράσανε κατάπληξη. Πού είναι η δικαιοσύνη σε αυτές τις λειτουργίες που αναφέρθηκε, τις κοινωνικές;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Θα παρακαλούσα πολύ να μην επεκταθείτε γιατί η ώρα είναι περασμένη.

Κο ς ΜΠΟΥΛΟΥΚΟΣ:

Ας είμαστε πιο ρεαλιστές, πιο κοντά στην πραγματικότητα. Διότι πράγματι υπάρχουν και κρούσματα κράτους δικαστών. Ο Πρόεδρος δε μου το επιτρέπει, για να προσκομίσω ένα δύο από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα μη εφαρμογής νόμου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Ευχαριστούμε τον κ. Μπουλούκο. Δεν είπε κανείς ότι οι δικαστικές αποφάσεις δεν κρίνονται. Κρίνονται. Αλλά όχι να διασύρονται.

Κα ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ-ΛΕΖΑ:

Πρόσφατα ψηφίστηκε ο νόμος για την επιτάχυνση των διοικητικών δικών, στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Αυτή τη στιγμή από τα στατιστικά που έχουμε εκκρεμούν τριακόσιες πενήντα χιλιάδες υποθέσεις στα διοικητικά Πρωτοδικεία και τριάντα χιλιάδες υποθέσεις στα διοικητικά Εφετεία. Ο ρυθμός αύξησης κατ' έτος, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των υποθέσεων των εισαγομένων, είναι 20%. Με τα δεδομένα τα οποία υπάρχουν και από τα στατιστικά στοιχεία, εγώ θεωρώ ότι το πρόβλημα, η καθυστέρηση στην απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης, δεν αφορά μόνο το παρελθόν. Αφορά το παρόν και το μέλλον. Και θα σας πω το εξής: Συντάσσομαι απόλυτα με τις απόψεις των ομιλούντων και ιδιαιτέρως του κ. Αλιβιζάτου, στο ότι το πρόβλημα αυτή τη στιγμή στην καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης και ειδικότερα της διοικητικής, στην οποία υπηρετώ, είναι κατ' εξοχήν πρόβλημα του ελληνικού δημοσίου. Υπάρχουν ασάφειες στους στόχους, επικαλύψεις αρμοδιότητας, πολυδιάσπαση αντικειμένου δράσης, υποβαθμισμένη υπηρεσιακή και εργασιακή ηθική, νομικισμός, τυπολατρία, διάχυση και σύγχυση ευθυνών. Όλα αυτά οδηγούν σε ανεπάρκεια, αδράνεια, διοικητικές διαφορές, και σίγουρα διαφθορά. Κατά συνέπεια, όσοι πιστεύουν από μας εδώ ότι μόνο με δικονομικές παρεμβάσεις θα λυθεί το πρόβλημα της απονομής, δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα.

Ως προς τον Δικαστικό Συνδικαλισμό, ήμουν δέκα χρόνια Γενική Γραμματέας της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών. Πιστεύω ότι ο συνδικαλιστής δικαστής βασικά πρέπει να πείσει, έχει έναν θεσμικό ρόλο, δεν είναι ο «εργατοπατέρας», να το πω εντός εισαγωγικών και φρονώ ότι έπαιξα αξιοπρεπώς το ρόλο μου ως Γενική Γραμματέας της Ένωσης των Διοικητικών Δικαστών. Δυστυχώς – και το λέω σαν εμπειρία ζωής – αγωνιστήκαμε για τα αυτονόητα. Και όταν λέω «αυτονόητα» πρόκειται για αιτήματα απλά, λ.χ. προσπαθούσαμε να πείσουμε την ελληνική πολιτεία να στεγαστούν αξιοπρεπώς τα διοικητικά δικαστήρια στο κτίριο της Ριανκούρ, στο οποίο σήμερα στεγάζονται. Θέλω να επισημάνω ότι είμαι μέλος της Διοίκησης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς. Έχει έρθει κανείς από τους εδώ παρισταμένους να δει σε τι άθλιες συνθήκες στεγάζονται τα διοικητικά δικαστήρια του Πειραιά; Πρόκειται για ντροπή κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Εγώ προσυπογράφω όλα όσα είπατε. Ο κ. Στρατήγης παρακαλώ.
Εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς για όσα έμαθα, για όσα άκουσα και για όσα είχα την ευκαιρία να ξαναθυμηθώ. Σας παρακαλώ να παραλάβετε το έντυπο, τη σελίδα που σας είπα, με τις σχετικές σκέψεις της Κίνησης Πολιτών και να προσέλθετε στη μικρή μας δεξίωση.

Λ Η Ξ Η Δ Η Μ Ο Σ Ι Α Σ Σ Υ Ζ Η Τ Η Σ Η Σ

*Στο σημείο αυτό έληξε η δημόσια συζήτηση
και σε όλους τους παρόντες διανεμήθηκε το ακόλουθο κείμενο:*

«**Ε**ίναι κοινή διαπίστωση ότι η πολιτική εξουσία δεν σέβεται πάντοτε την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης.
Όταν πρόκειται για υποθέσεις που παρουσιάζουν κομματικό ενδιαφέρον, υπουργοί ή κυβερνητικοί παράγοντες σπεύδουν ενίοτε να κάνουν δηλώσεις ή να δώσουν συνεντεύξεις για να προϊδεάσουν την κοινή γνώμη και να επηρεάσουν την κρίση των δικαστών.

Άλλοτε, υπουργοί προεξοφλούν δημόσια αποφάσεις δικαστικών οργάνων ή «αποφαίνονται» οι ίδιοι πριν αποφανθεί η δικαιοσύνη.

Κάποιοι εκπρόσωποι της πολιτικής εξουσίας δηλώνουν ότι δεν πρόκειται να εφαρμόσουν δικαστική απόφαση, αν αυτή δεν συμφωνεί με τις απόψεις τους!

Επίσης υπουργοί, κοινοβουλευτικοί ή κομματικοί εκπρόσωποι της κυβέρνησης ή της αντιπολίτευσης, σχολιάζουν ενίοτε κακόβουλα δικαστικές αποφάσεις, διαστρέφουν τα δεδομένα και εκφράζουν «υποψίες» που γνωρίζουν ότι είναι αβάσιμες.

Όταν δικαστικές αποφάσεις θεωρούνται κομματικά ασύμφωρες, η πολιτική εξουσία εξαπολύει ενίοτε μύδρους κατά του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή άλλων δικαστηρίων. Επιπλέον παρελκύει, με διάφορες προφάσεις, τη συμμόρφωσή της προς τις αποφάσεις αυτές ή εξαγγέλλει ότι δεν πρόκειται να τις εφαρμόσει, μολονότι αυτές είναι, κατά το Σύνταγμα, δεσμευτικές.

Επέμβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί επίσης κάθε νομοθετική μεταβολή που αφορά την αρμοδιότητα ή τη σύνθεση δικαστικών οργάνων, τη διεύθυνση των δικαστηρίων, την υπηρεσία επιθεώρησης κ.λπ., εφόσον γίνεται ευκαιρικά, με στόχο την απομάκρυνση ορισμένων δικαστών ή την άσκηση πίεσης ή την εξυπηρέτηση κομματικών βλέψεων.

Με τέτοιες ενέργειες η πολιτική εξουσία περιφρονεί τη διάκριση των κρατικών λειτουργιών και το αυτοδιοίκητο της Δικαιοσύνης, υπονομεύει τη δικαστική ανεξαρτησία και μειώνει τους δικαστές στα μάτια του λαού. Σε κάποια στρώματα της κοινής γνώμης καλλιεργείται η εντύπωση ότι εκείνος

που τελικά αποφασίζει είναι ο υπουργός ή η κυβέρνηση και ότι οι δικαστικοί λειτουργοί οφείλουν να συμμορφώνονται προς τις προαποφασισμένες επιλογές τους...

Η Δικαιοσύνη, για να κάνει σωστά τη δουλειά της, πρέπει να είναι σεβαστή και να διατηρεί στα μάτια όλων το κύρος της. Διαφορετικά αδυνατεί να εκπληρώσει ικανοποιητικά την αποστολή της. Και αυτό δεν συμφέρει κανέναν, ούτε την Κυβέρνηση. Διότι η εξουσία των κομμάτων είναι διαβατική ενώ η νομιμότητα, την οποία η Δικαιοσύνη είναι ταγμένη να διαφυλάσσει, αποτελεί σταθερή εγγύηση για όλους.

Η «ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ» απευθύνει στις πολιτικές δυνάμεις έκκληση να απέχουν από κάθε επέμβαση και από κάθε απόπειρα επηρεασμού ή μείωσης της Δικαιοσύνης».

